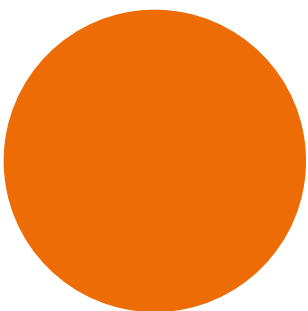
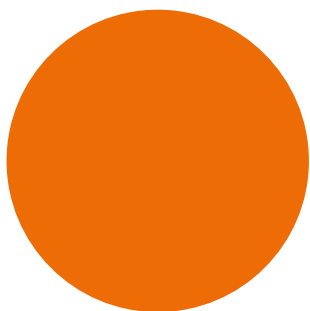
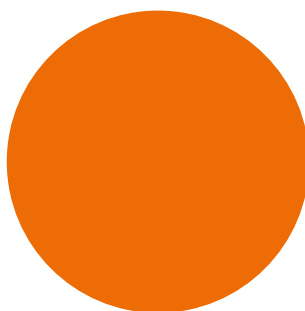
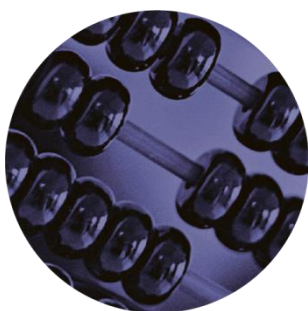
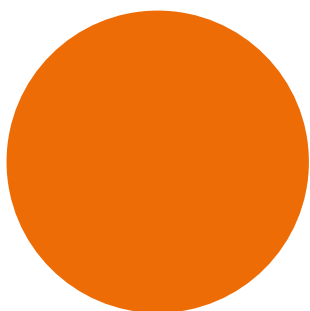

Nibud Scholierenonderzoek 2016

Nibud/Nationaal Instituut voor Budgetvoorlichting

Auteurs:

Irene Blanken

Minou van der Werf

Nibud Scholierenonderzoek 2016

Auteurs:

Irene Blanken

Minou van der Werf

Nibud, 2016

Inhoud

SAMENVATTING & VISIE	5
1 INLEIDING	12
1.1 Het Nibud Scholierenonderzoek	12
1.2 Doelstelling	12
1.3 De competenties voor scholieren	12
1.4 Leeswijzer	13
2 INKOMEN	15
2.1 Totale inkomsten per maand naar geslacht en leeftijd	16
2.2 Totale inkomsten per maand naar schoolniveau	16
2.3 Inkomstenbronnen per maand naar geslacht	16
2.4 Inkomstenbronnen per maand naar leeftijd	17
2.5 Zakgeld	19
2.6 Kleedgeld	21
2.7 Praten met ouders over zakgeld en/of kleedgeld	23
3 BIJBAANTJES OF VAKANTIEWERK	24
3.1 Top 5 baantjes tijdens de schoolweken	25
3.2 Uren per bijbaantje	25
3.3 Waarom werken scholieren	26
4 UITGAVEN	27
4.1 De gemiddelde uitgaven per maand van de meest voorkomende uitgavenposten	27
4.2 Wie betaalt wat?	30
4.3 Smartphone	32
4.4 Aankopen via internet	33
5 SPAREN	35
5.1 Hoe sparen scholieren?	35
5.2 Manier van sparen	36
5.3 Redenen om niet te sparen	36
5.4 Spaarbedrag per maand	37
5.5 Totaalbedrag aan spaargeld	37

5.6	Spaardoelen	38
6	OMGAAN MET GELD	40
6.1	Goed omgaan met geld.....	40
6.2	Saldo checken	40
6.3	Overzicht	42
6.4	Lastige geldzaken.....	43
6.5	Rol van de ouders.....	44
6.6	Financiële educatie.....	46
6.7	Een eigen pinpas	47
6.8	Online bankieren.....	47
6.9	Mobiel bankieren app.....	48
6.10	Veilig internetbankieren	50
7	GELD TEKORT EN LENEN.....	51
7.1	Wat doen scholieren als ze geld tekortkomen?	51
7.2	Lenen	52
7.3	Lenen, geld tekort en sparen	53
7.4	Leendoelen.....	54
7.5	Leenbedrag per keer.....	54
7.6	Leenbedrag totaal.....	55
7.7	Hoe scholieren tegen lenen aankijken.....	55
8	DE INVLOED VAN DE FINANCIËLE SITUATIE THUIS.....	56
8.1	Thuis geld tekort	56
8.2	Geldzorgen bij de ouders	57
8.3	Moeilijk thuis.....	58
8.4	Dingen moeten laten vanwege geldgebrek.....	60
8.5	Voorspelling van de financiële toekomst	61
	BIJLAGE 1: METHODE VAN ONDERZOEK	63

Samenvatting & visie

Het Nibud vindt het belangrijk dat kinderen en scholieren al vroeg leren omgaan met geld. Wat de scholieren zouden moeten leren staat beschreven in de leerdoelen en competenties van het Nibud. Er zijn vijf gebieden: in kaart brengen, verantwoord besteden, vooruitkijken, omgaan met financiële risico's en over voldoende kennis beschikken: het financiële landschap kennen. De eerste drie gebieden vormen de kern. Deze drie gebieden worden expliciet behandeld in dit rapport, de andere twee competentiegebieden komen zijdelings aan de orde.

Dit onderzoek is mede mogelijk gemaakt door de ING en het Nationaal Fonds Kinderhulp.

Samenvatting

In kaart brengen

In kaart brengen gaat niet alleen over het bijhouden van de administratie, maar juist bij scholieren ook over overzicht, zelf geld verdienen en de bankzaken regelen.

De inkomsten van de scholier: gemiddeld 112 euro per maand

Scholieren hebben gemiddeld 112 euro per maand te besteden. Dat is iets minder dan in 2012-2013 (118 euro). Scholieren hebben verschillende inkomstenbronnen, zo krijgen ze geld van hun ouders, maar verdienen ook zelf geld met bijbaantjes.

Van de scholieren krijgt 88 procent zakgeld, 38 procent krijgt kleedgeld en 47 procent heeft een bijbaantje. In vergelijking met 2012-2013 is het percentage scholieren dat zakgeld krijgt exact gelijk gebleven.

Inkomsten uit werk gedaald

Van de scholieren heeft 47 procent een bijbaantje tijdens de schoolweken. Het percentage scholieren met een bijbaantje is 5 procentpunt gestegen ten opzichte van 2012-2013. Er zijn nu vooral meer oudere scholieren met een bijbaantje. Toen had 56 procent van de 15- en 16-jarigen een bijbaantje, terwijl dat nu respectievelijk 64 en 74 procent is. De inkomsten uit het bijbaantje zijn echter gedaald: 157 euro in 2012-2013 tegen 136 euro in 2016. Deze daling heeft waarschijnlijk te maken met het feit dat scholieren nu per week 1 uur minder werken dan in 2012-2013.

De krantenwijk is het populairst bij de jongens en babysitten bij de meisjes. Ook werken veel scholieren in een winkel.

Ten opzichte van 2012-2013 is het aantal scholieren dat vakantiewerk heeft gedaan, nagenoeg gelijk gebleven. Het gemiddelde inkomen uit vakantiegeld is echter sterk toegenomen: 41 euro tegen 27 euro in 2012-2013. Hoewel scholieren met vakantiewerk

wel meer verdienen, zien we dat ze over het algemeen iets minder inkomsten hebben uit werk: 177 euro tegen 184 euro in 2012-2013.

Ruim de helft maakt wel eens een overzicht

54 procent van de scholieren maakt weleens een overzicht voor zichzelf van de inkomsten en uitgaven. Dit is nagenoeg gelijk aan 2012-2013 (56 procent).

35 procent van de scholieren checkt zijn banksaldo minimaal één keer per week. Scholieren die een mobiel bankieren app hebben, checken hun banksaldo veel vaker dan scholieren die geen app hebben.

34 procent heeft nooit uitleg gekregen over hoe zij veilig online kunnen bankieren

90 procent van de scholieren heeft een eigen pinpas. 34 procent geeft aan dat zij nooit uitleg hebben gekregen van hun ouders over hoe zij op een veilige manier online kunnen bankieren. Daarnaast geeft 19 procent aan dat hun ouders niet hebben geholpen toen ze begonnen met het online bankieren.

Met de leeftijd neemt de ervaring met internetbankieren toe. Op 13- en 14-jarige leeftijd regelt 55 procent van de scholieren met een bankrekening zijn/haar bankzaken via internet, van de 17- en 18-jarigen is dit 88 procent. Het gebruik van internetbankieren is niet heel sterk toegenomen. Dit was 59 procent in 2012-2013 tegen 63 procent in 2016.

Verantwoord besteden

Verantwoord besteden gaat over de uitgaven van scholieren. Hierbij staat het bewust keuzes maken centraal, net als de invloed van reclame en het vergelijken van prijzen.

Scholieren betalen minder uitgaven zelf

Scholieren geven gemiddeld 21 euro per maand minder uit dan in 2012-2013¹. Ten opzichte van 2012-2013 betalen scholieren nu minder uitgaven zelf. De ouders lijken meer voor hen te betalen. Zo betaalde in 2012-2013 48 procent van de ouders alles wat betreft kleding en schoenen, tegen 56 procent in 2016. Het percentage scholieren dat kleedgeld ontvangt is echter nauwelijks veranderd.

Bijna alle scholieren hebben een smartphone: verbruikskosten gemiddeld 15 euro per maand

Bijna alle scholieren hebben een smartphone. De totale verbruikskosten van de smartphone zijn gemiddeld 15 euro per maand (dit zijn de totale kosten, voor zowel de ouders als de scholieren). Deze kosten stijgen naarmate de scholieren ouder worden. De 12-jarigen geven aan dat deze kosten gemiddeld 14 euro zijn, terwijl de 17- en 18-jarigen aangeven dat de kosten rond de 18 euro liggen.

¹ Dit jaar zijn alleen de meest voorkomende uitgavenposten uitgevraagd. Deze uitgavenposten zijn geselecteerd aan de hand van het Scholierenonderzoek 2012-2013. De vergelijking met 2012-2013 wordt alleen gemaakt op basis van de gevraagde uitgaven in 2016 (zie tabel 21).

61 procent van de scholieren geeft aan dat hun ouders alle kosten van de smartphone betalen, 21 procent betaalt alles zelf, terwijl bij 19 procent de kosten worden gedeeld.

Ouders betalen een groot deel van de kosten

Ouders betalen een groot deel van de kosten van hun kinderen. Met het toenemen van de leeftijd betalen meer scholieren (een deel van) hun kosten zelf. Van 81 procent van de scholieren betalen de ouders alle schoolspullen en schoolboeken. Uitgaven die scholieren het meeste zelf betalen zijn: snoep, snacks en de kosten van computer en games. Meer meisjes dan jongens betalen alles zelf.

Circa 8 op de 10 kopen wel eens iets via internet

78 procent van de scholieren koopt weleens iets via internet. In 2012-2013 was dit 70 procent. Met het toenemen van de leeftijd doen meer scholieren aankopen via internet. Van de 17- en 18-jarigen koopt 92 procent weleens iets via internet. Vooral kleding, schoenen en games zijn populaire producten om via internet te kopen. Bij de internetaankopen is het aantal scholieren dat de betaling laat regelen door de ouders of iDEAL van de ouders gebruikt, respectievelijk 17 en 30 procent. 55 procent regelt de betalingen via het eigen iDEAL account.

Vooruitkijken

De volgende onderwerpen vallen onder het gebied vooruitkijken: plannen met geld, sparen en omgaan met lenen.

Spaargedrag weinig veranderd, totale spaargeld wel gestegen

Van alle scholieren spaart 93 procent. In 2012-2013 spaarde 89 procent van de scholieren. Net als in 2012-2013, spaart 52 procent een vast bedrag.

Ook het spaarbedrag is nagenoeg gelijk gebleven: 41 euro per maand nu, tegen 38 euro in 2012-2013. Het totale spaargeld is echter wel flink gestegen: 1.631 euro tegen 1.404 euro in 2012-2013. Scholieren die (automatisch) een vast bedrag sparen hebben meer spaargeld dan scholieren die alleen sparen wat ze overhouden of hun spaargeld snel weer nodig hebben.

Circa 6 op de 10 scholieren komen nooit geld tekort

Van alle scholieren komt het merendeel (57 procent) nooit geld tekort. Een klein deel, 8 procent, komt vaak geld tekort. Dat is vrijwel gelijk aan 2012-2013. Het inkomen van scholieren die geen geld tekortkomen, verschilt niet van het inkomen van scholieren die aangeven soms of vaak geld tekort te komen.

Van de scholieren die vaak geld tekortkomen spaart 19 procent niet, terwijl van de scholieren die nooit geld tekortkomen, 4 procent niet spaart. Scholieren die extra geld aan hun ouders vragen als ze geld tekortkomen, zijn vaker de scholieren waarvan de ouders alles lijken te betalen.

Bijna de helft leent weleens geld: per keer kleine bedragen

Van alle scholieren leent 45 procent weleens geld. Dit is bijna gelijk aan 2012-2013. Toen leende 42 procent van de scholieren vaak of soms geld. Het bedrag dat scholieren lenen is gelijk gebleven, het gaat per keer vaak om kleine bedragen van circa 2 euro. Het meest voorkomende leendoel is eten en drinken. Van de scholieren die weleens lenen heeft 86 procent op dit moment geld geleend. Het gemiddelde bedrag dat scholieren op dit moment bij iemand open hebben staan is 26 euro.

Omgaan met geld

Circa 6 op de 10 scholieren vinden dat ze goed met geld kunnen omgaan, 4 op de 10 zeggen zelfs geen geldzaken lastig te vinden. Deze scholieren lijken het ook daadwerkelijk iets beter te doen dan scholieren die wel aangeven sommige geldzaken lastig te vinden.

Financiële educatie: thuis en op school

Circa 80 procent van de scholieren geeft aan dat hun ouders het belangrijk vinden om hen te leren omgaan met geld. Deze ouders praten ook vaker met hun kinderen over het plannen en uitrekenen van de uitgaven en helpen hun kinderen vaker met sparen en met het bewust uitgeven van hun geld. Opvallend is wel dat scholieren die aangeven dat hun ouders hen helpen met bewust geld uitgeven, minder vaak hun saldo bekijken. Zij geven vaker aan dat ze zelf (bijna) nooit hun saldo bekijken, omdat hun ouders dat voor hen doen.

41 procent van de scholieren geeft aan dat er bij hen op school nog nooit aandacht is besteed aan omgaan met geld. In 2012 was dit 44 procent.

De invloed van de financiële situatie thuis

8 procent van de scholieren geeft aan dat er thuis weinig geld is. Bij 12 procent zeggen de ouders of verzorgers vaak dat ze geld tekortkomen. 48 procent van de scholieren geeft aan dat ze klasgenoten hebben die thuis weinig geld hebben. Bij 7 procent van de scholieren gebeurt het regelmatig of vaak dat de ouders dingen moeten laten omdat er geen geld voor is.

In totaal geeft 21 procent van de scholieren aan het thuis moeilijk te hebben op financieel gebied. Zij geven aan dat er bij hun thuis weinig geld is, hun ouders vaak zeggen dat ze geld tekortkomen, er bij hun thuis niet genoeg geld is of dat ze merken dat hun ouders zich regelmatig of vaak zorgen maken over geld.

De scholieren die het thuis moeilijk hebben, hebben gemiddeld per maand minder inkomen, komen vaker geld tekort, vinden dat ze minder goed kunnen omgaan met geld en zijn minder positief over hun toekomst. Het spaargedrag en leengedrag verschilt echter nauwelijks van de scholieren die het thuis niet moeilijk hebben.

Scholieren die het financieel moeilijk hebben thuis, lijken op het gebied van geldzaken minder ondersteuning te krijgen van hun ouders. Ze geven dan ook minder vaak aan dat ze het idee hebben dat hun ouders het belangrijk vinden om hen te leren met geld om te gaan: 73 tegen 83 procent.

Visie van het Nibud

Omgaan met geld is een leerproces

Omgaan met geldzaken is een leerproces. Kinderen en jongeren zijn nog in ontwikkeling. Ze komen in aanraking met nieuwe situaties en zijn bezig met het aanleren van nieuwe vaardigheden, ook op financieel gebied. Zo worden ze stapje voor stapje voorbereid om als volwassenen een zelfstandig leven te kunnen leiden, waarbij ze financieel zelfredzaam zijn.

Dat jongeren op verschillende leeftijden anders omgaan met geld, zien we in dit onderzoek duidelijk terug. Vooral vanaf 15 jaar lijken zich grote veranderingen voor te doen. Vanaf dan krijgen ze opeens meer inkomsten, waardoor ze anders met hun geld om moeten gaan. Ze sparen meer, krijgen andere spaardoelen en gaan zich meer bezig houden met online bankieren. Daarnaast zien we ook dat scholieren, naarmate ze ouder worden, steeds meer verantwoordelijkheden krijgen.

Helpen, niet overnemen

Bij een goede ontwikkeling, hoort ook een goed ondersteuning. In vergelijking met 2012-2013 lijken ouders echter meer voor de scholieren te zijn gaan doen. Ouders betalen een groter deel van de kosten van hun kinderen dan drie jaar geleden. Het Nibud vindt dit geen positieve ontwikkeling. Door meer zelf te betalen, leren scholieren meer over de waarde van geld en leren ze om hun geld verantwoord te besteden. Daarnaast bekijken de scholieren waarvan de ouders helpen hun uitgaven bewust uit te geven, minder vaak hun saldo. Ze bekijken hun saldo minder vaak zelf, omdat hun ouders dat voor hen doen. Het overnemen van geldzaken staat echter niet gelijk aan het helpen van de scholieren. Juist door in een veilige omgeving meer verantwoordelijkheden te krijgen, kunnen jongeren zichzelf leren om met geld om te gaan.

Praten en afspraken maken

Bij het vergroten van de verantwoordelijkheden, is het wel belangrijk dat er gepraat wordt met de kinderen en dat er afspraken worden gemaakt. Bijna alle scholieren krijgen zakgeld, maar van degenen die dit krijgen praten 3 op de 10 niet over hoeveel zak- en/of kleedgeld zij krijgen. Bij 1 op de 3 zijn geen afspraken gemaakt over de besteding van het zak- en/of kleedgeld. Duidelijke afspraken zorgen ervoor dat scholieren goed weten wat ze wel en niet met het geld mogen en kunnen doen. Kinderen moeten hun eigen keuzes op het gebied van geld kunnen maken, zodat ze leren omgaan met geld. Het is hierbij echter wel belangrijk dat er kaders zijn gesteld, zodat dit tot minimale consequenties leidt. Het Nibud hoopt daarom dat meer ouders duidelijke afspraken maken met hun kinderen, zodat zij concretere handvatten aangereikt krijgen om met geld te leren omgaan.

Het Nibud ziet daarnaast dat een kwart van de scholieren extra geld vraagt aan de ouders als zij geld tekort komen en dat 45 procent weleens geld leent (waarvan 40 procent van de ouders). Het Nibud realiseert zich dat het lastig is om kinderen niet te helpen als hun geld op is. Toch is het beter om dit niet te doen, zodat ze leren dat óp ook echt óp is. Keuzes maken en niet meer uitgeven dan je hebt, zijn essentieel bij het in balans houden van de inkomsten en uitgaven.

Digitalisering van de financiën

Het regelen van de geldzaken gaat steeds meer digitaal. De meeste scholieren ontvangen zakgeld en kleedgeld digitaal, de mobiel bankieren app wordt steeds vaker gebruikt en ze kopen meer online. De digitalisering van de financiën zorgt er ook voor dat scholieren anders met hun geld omgaan. Scholieren die hun kleedgeld digitaal krijgen, gaan daar bijvoorbeeld anders mee om dan scholieren die het contant ontvangen. Ze houden het minder vaak specifiek voor kleding apart en laten het vaker gewoon op de rekening staan. Daarnaast bekijken scholieren die de mobiel bankieren app hebben hun saldo veel vaker dan scholieren die hier geen gebruik van maken. Het Nibud ziet de digitalisering dan ook niet als een slechte ontwikkeling. Het is echter wel belangrijk om jongeren goed te helpen grip te krijgen op hun financiën, ook, of misschien juist, bij online geldzaken. Eenderde van de scholieren met een pinpas geeft echter aan dat zij nooit uitleg hebben gekregen van hun ouders over hoe zij op een veilige manier online kunnen bankieren. Daarnaast geeft 1 op de 5 aan dat hun ouders niet hebben geholpen met online bankieren toen ze daarmee begonnen. Het Nibud roept ouders dan ook op om kinderen goed te begeleiden bij online geldzaken, zoals internetbankieren. Als kinderen weten waar de risico's, valkuilen, maar ook mogelijkheden liggen, kunnen ze de digitalisering benutten om hun zelfredzaamheid te vergroten.

Financiële educatie op school van groot belang

Naast ondersteuning vanuit thuis, is ondersteuning vanuit school, in de vorm van financiële educatie, ook van groot belang. 4 op de 10 scholieren geven echter aan dat bij hen op school nog nooit aandacht aan geld is besteed. Zeker voor kwetsbare groepen, zoals scholieren die het thuis financieel moeilijker hebben, is het belangrijk dat ook op school aandacht wordt besteed aan omgaan met geld. Circa 20 procent van de scholieren heeft thuis met een dergelijke situatie te maken. Vanuit huis krijgen zij minder ondersteuning op het gebied van omgaan met geld. Hun ouders hebben het waarschijnlijk al druk genoeg om hun eigen financiën op orde houden, waardoor er minder aandacht uitgaat en uit kan gaan naar financiële opvoeding. Het Nibud begrijpt dat financiële opvoeding in deze situatie niet de hoogste prioriteit heeft. Daarom pleit het Nibud ervoor dat er op scholen meer aandacht komt voor financiële educatie, zodat alle kinderen informatie en ondersteuning krijgen op het gebied van omgaan met geld.

1 Inleiding

1.1 Het Nibud Scholierenonderzoek

Al sinds 1984 doet het Nibud onderzoek onder scholieren. Het Nibud vindt het belangrijk dat scholieren goed met geld leren omgaan en het wil hen daarin begeleiden. Een voorwaarde om dat goed te kunnen doen is dat er betrouwbare informatie beschikbaar is over het financiële gedrag van scholieren. In dit rapport staan de leerdoelen van de eerste drie competentiegebieden voor 'omgaan met geld' centraal van scholieren op het voortgezet onderwijs.

1.2 Doelstelling

Deze rapportage brengt het financiële gedrag van scholieren in het voortgezet onderwijs in kaart. Het betreft scholieren op vmbo, havo en vwo in de leeftijd van 12 tot en met 18 jaar. Hun inkomsten en uitgaven komen uitgebreid aan bod, evenals hun leen- en spaargedrag. Ook is aan de scholieren gevraagd wat zij lastig vinden aan omgaan met geld en of zij thuis weleens ervaren dat er geldzorgen zijn.

De gegevens uit dit onderzoek worden gebruikt in de voorlichting aan scholieren over omgaan met geld.

1.3 De competenties voor scholieren

Het Nibud vindt het belangrijk dat kinderen en scholieren al vroeg leren omgaan met geld. Het uiteindelijke doel is dat zij als volwassenen financieel zelfredzaam zijn. Dat betekent dat ze financieel bewust zijn en beschikken over bepaalde kennis en vaardigheden op het gebied van financiën.

Om het onderwijs en ouders / verzorgers houvast te bieden, heeft het Nibud leerdoelen en competenties opgesteld voor omgaan met geld. Deze geven weer wat kinderen en scholieren op verschillende leeftijden moeten kennen en kunnen op het gebied van geld. Bij alle leeftijden hebben de leerdoelen betrekking op:

1. In kaart brengen:
 - Administratie op orde brengen
 - Transacties uitvoeren
 - Zelf geld verdienen
 - Overzicht houden over inkomsten en uitgaven

2. Verantwoord besteden:
 - Keuzes maken
 - Verleidingen de baas blijven
 - Prijzen en producten vergelijken

3. Vooruitkijken:
 - Plannen met geld
 - Sparen
 - Omgaan met lenen
 - Verzekeren

4. Omgaan met financiële risico's:
 - Inschatten van de financiële gevolgen en risico's van gebeurtenissen en situaties
 - Beoordelen van de risico's en rendementen van producten met financiële consequenties

5. Over voldoende kennis beschikken: het financiële landschap kennen:
 - De waarde van geld kennen
 - Kennis hebben van financiële begrippen, onderwerpen en financiële markten
 - Rechten en plichten als consument en werknemer kennen
 - Advies en hulp over geldzaken kunnen inschakelen

De eerste drie competenties (in kaart brengen, verantwoord besteden, vooruitkijken) vormen de 'kerncompetenties' die in elke situatie nodig zijn en die in een continu proces doorlopen dienen te worden. De andere twee competenties, omgaan met financiële risico's en over voldoende kennis beschikken, zijn daarentegen meer ondersteunend aan de eerste drie.

Omgaan met financiële risico's is ondersteunend aan het verantwoord besteden in specifieke situaties. Het beschikken over voldoende kennis is een randvoorwaarde om over de vaardigheden te beschikken die bij alle andere competenties horen.

De leerdoelen en competenties zijn te vinden op nibud.nl.

1.4 Leeswijzer

Bij het schrijven van dit rapport zijn de eerste drie competentiegebieden als leidraad gehanteerd. De laatste twee competentiegebieden worden niet los beschreven, maar zij komen in de andere hoofdstukken wel aan bod. Zo wordt bij het hoofdstuk 'Lenen' gekeken hoe de scholieren de risico's inschatten.

In hoofdstuk 2, 3 en 6 (Inkomsten, Bijbaan en Omgaan met geld), staat het gebied 'In kaart brengen' centraal. 'Verantwoord besteden', het tweede gebied, komt naar voren in

hoofdstuk 4 (Uitgaven). De hoofdstukken 5 en 6 (Sparen, Geld tekort en lenen) gaan over het gebied 'Vooruitkijken'. In hoofdstuk 8 wordt ingegaan op de financiële thuissituatie van de scholieren. De hoofdstukken starten met een vergelijking met het vorige *Nibud Scholierenonderzoek*, dat gehouden werd in 2012-2013. In de bijlage wordt de methode van onderzoek beschreven.

2 Inkomen

Het inkomen van een scholier bedraagt gemiddeld 112 euro per maand. Bij het totale inkomen zijn de volgende posten meegenomen: zakgeld, kleedgeld en inkomsten uit bijbaantjes en vakantiewerk. De inkomsten uit vakantiewerk zijn omgerekend naar een maandbedrag.

Aan de scholieren is gevraagd of zij nog andere eigen inkomsten hebben, bijvoorbeeld uit de verkoop van tweedehands spullen of het bouwen van websites. Deze inkomsten zijn niet meegenomen in bovenstaand gemiddelde, omdat ze erg kunnen fluctueren. Het gemiddelde inkomen, inclusief deze overige eigen inkomsten, bedraagt 118 euro per maand.

In vergelijking met 2012-2013 zijn de inkomsten van de scholieren nagenoeg gelijk gebleven. Het gemiddelde inkomen bedroeg toen 118 euro per maand. Het percentage scholieren met zakgeld is exact gelijk gebleven. Iets meer scholieren hebben een bijbaantje. De inkomsten uit het bijbaantje zijn echter wel gedaald. Deze daling heeft waarschijnlijk te maken met het feit dat scholieren nu 1 uur minder werken dan in 2012-2013.

Het percentage scholieren dat aangeeft vakantiewerk te hebben gedaan, is licht gestegen. Opvallend is echter wel de sterke stijging in het gemiddelde inkomen uit vakantiewerk: 41 euro tegen 27 euro in 2012-2013.

Hoewel scholieren met vakantiewerk meer verdienen, zien we dat ze over het algemeen iets minder inkomsten hebben uit werk: 177 euro tegen 184 euro in 2012-2013.

Tabel 1: Vergelijking inkomsten 2012-2013 (n=3.896) en 2016 (n=3.079)

	Totaal 2012-2013 €	Totaal 2012-2013 %	Totaal 2016 €	Totaal 2016 %
Zakgeld	26	88	24	88
Kleedgeld	61	41	56	38
Bijbaantje	157	42	136	47
Vakantiewerk	27	38	41	40
Totaal	118		112	

2.1 Totale inkomsten per maand naar geslacht en leeftijd

Tabel 2: Gemiddeld inkomen per maand, naar leeftijd (inclusief 0) (n=3.079)

	Gemiddelde €	Mediaan €	Range ² €
12 jaar	47	22	18-22
13 jaar	56	35	25-48
14 jaar	80	52	40-70
15 jaar	119	85	69-108
16 jaar	179	145	112-181
17 jaar	221	193	150-235
18 jaar	244	206	206-235
Totaal	112	65	45-90

2.2 Totale inkomsten per maand naar schoolniveau

Scholieren van 15 en 16 jaar in de derde klas havo/vwo hebben gemiddeld het laagste inkomen.

Tabel 3: Gemiddelde inkomsten per maand van 15- en 16-jarigen, naar schoolniveau (inclusief 0) (n=1.093)

	Gemiddelde €	Mediaan €
Vmbo	149	107
Havo/vwo klas 3	93	65
Havo	181	142
Vwo	130	101
Totaal	145	107

2.3 Inkomstenbronnen per maand naar geslacht

Veel meer meisjes dan jongens krijgen kleedgeld (zie tabel 4). Gemiddeld krijgen meisjes een minder hoog bedrag dan jongens: ze krijgen 7 euro per maand minder kleedgeld dan jongens (zie tabel 5). Als we echter naar de doorsnee (mediaan) kijken, dan zien we geen verschil tussen jongens en meisjes: de ene helft krijgt minder dan 50 euro per maand en de andere meer dan 50 euro per maand.

² De range is gebaseerd op de 40e (ondergrens) en 60e (bovengrens) percentiel.

Tabel 4: Percentage scholieren per inkomstenbron, naar geslacht (n=3.260)

	Jongens %	Meisjes %	Totaal %
Zakgeld	89	86	88
Kleedgeld	29	48	38
Bijbaantje	45	48	47
Vakantiewerk	40	41	40

Tabel 5: Gemiddelde inkomsten per maand per bron, naar geslacht (exclusief 0)

	Jongens €		Meisjes €		Totaal €	
	Gem.	Mediaan	Gem.	Mediaan	Gem.	Mediaan
Zakgeld (n=2.747)	25	20	22	20	24	20
Kleedgeld (n=1.194)	60	50	53	50	56	50
Bijbaantje (n=1.305)	141	104	132	104	136	104
Vakantiewerk (n=832)	50	30	30	21	41	25

2.4 Inkomstenbronnen per maand naar leeftijd

Het percentage scholieren dat inkomsten heeft uit kleedgeld, bijbaantjes en vakantiewerk neemt toe met de leeftijd, maar het percentage scholieren dat zakgeld van hun ouders krijgt neemt af met de leeftijd. Alleen tussen scholieren van 12 jaar en scholieren van 13-14 jaar zit geen verschil in het percentage dat zakgeld ontvangt. Van de 12- tot 14-jarigen krijgt circa 90 procent zakgeld van de ouders, tegen 82 procent van de 17-jarigen en 61 procent van de 18-jarigen.

Tabel 6: Percentage scholieren met een inkomstenbron, naar leeftijd (n=3.260)

	12 jaar %	13 jaar %	14 jaar %	15 jaar %	16 jaar %	17 jaar %	18 jaar %	Totaal %
Zakgeld	93	90	91	86	86	82	61	88
Kleedgeld	17	28	39	44	50	58	45	38
Bijbaantje	16	28	40	58	72	75	70	47
Vakantiewerk	7	17	38	47	66	79	81	41

In tabel 7 is naar leeftijd weergegeven wat de inkomsten van scholieren zijn per inkomstenbron. Doordat een relatief klein gedeelte per inkomstenbron meer verdient dan de andere scholieren, is het gemiddelde bedrag vaak hoger dan de mediaan.

Het bedrag dat scholieren aan zakgeld krijgen of verdienen met een bijbaantje of vakantiewerk stijgt met de leeftijd. Bij kleedgeld zit dit anders. Bij vrijwel alle leeftijden krijgt de ene helft minder dan 50 euro per maand aan kleedgeld en de andere helft meer dan 50 euro. Alleen 18-jarigen krijgen meer: de ene helft krijgt meer en de andere helft minder dan 60 euro per maand.

Tabel 7: Gemiddelde inkomsten per maand per bron, naar leeftijd (exclusief 0)

	12 jaar		13 jaar		14 jaar		15 jaar	
	€		€		€		€	
	Gem.	Mediaan	Gem.	Mediaan	Gem.	Mediaan	Gem.	Mediaan
Zakgeld (n=2.747)	21	17	21	20	21	20	26	22
Kleedgeld (n=1.194)	58	52	52	50	54	50	55	50
Bijbaantje (n=1.305)	63	30	72	43	93	69	125	104
Vakantiewerk (n=832)	-	-	20	10	24	13	34	22

	16 jaar		17 jaar		18 jaar		Totaal	
	€		€		€		€	
	Gem.	Mediaan	Gem.	Mediaan	Gem.	Mediaan	Gem.	Mediaan
Zakgeld (n=2.747)	27	22	30	25	33	25	24	20
Kleedgeld (n=1.194)	57	50	60	50	68	60	56	50
Bijbaantje (n=1.305)	174	143	196	173	230	195	136	104
Vakantiewerk (n=832)	40	33	51	33	61	42	41	25

2.5 Zakgeld

Zakgeld is een belangrijk middel voor jongeren om met geld te leren omgaan. 88 procent van de scholieren krijgt zakgeld. Bijna de helft (48 procent) krijgt het zakgeld maandelijks. 34 procent krijgt het wekelijks en 6 procent als ze het nodig hebben.

Bijna 7 op de 10 scholieren (68 procent) krijgen het zakgeld digitaal, via online bankieren. 32 procent krijgt het zakgeld contant.

Tabel 8: Zakgeldbedragen, naar leeftijd (n=2.747)

	Gemiddelde €	Mediaan €	Range ³ €
12 jaar	21	17	15-20
13 jaar	21	20	15-20
14 jaar	21	20	18-20
15 jaar	26	22	20-22
16 jaar	27	22	20-25
17 jaar	30	25	22-26
18 jaar	33	25	25-30
Totaal	24	20	20-22

2.5.1 Afspraken over besteding zakgeld

Aan de scholieren die zakgeld krijgen is gevraagd of ze met hun ouders afspraken hebben gemaakt over de besteding van hun zakgeld. Eén op de drie heeft hierover geen afspraken gemaakt (zie tabel 9). De afspraak die het meeste wordt gemaakt is dat ze helemaal zelf mogen weten waar ze het geld aan uitgeven.

³ De range is gebaseerd op de 40e (ondergrens) en 60e (bovengrens) percentiel.

Tabel 9: Afspraken met ouders gemaakt over de besteding van het zakgeld (meerdere antwoorden mogelijk) (n=2.858)

	%
Nee, we hebben geen afspraken gemaakt	33
Ja, we hebben afgesproken dat ik helemaal zelf mag weten waar ik het geld aan uitgeef	32
Ja, we hebben afgesproken wat ik van het geld moet kopen (bijv. cadeautjes)	21
Ja, we hebben afgesproken dat ik vertel waar ik het geld aan uitgeef	16
Ja, ik moet een deel van het geld sparen	11
Ja, we hebben afgesproken wat ik niet van het geld mag kopen (bijv. snoep)	7
Ja, namelijk	3

2.5.2 Reden geen zakgeld

Aan de scholieren die geen zakgeld ontvangen, is gevraagd waarom ze geen zakgeld krijgen. De meeste scholieren geven aan dat de ouders alles voor ze betalen. Daarnaast geeft een groot gedeelte een andere reden. Onder 'anders' wordt o.a. genoemd:

- Ik werk zelf
- Ik krijg toeslagen/bijslag/tegemoetkoming scholieren
- Ik krijg kleedgeld
- Ze willen dat ik ervoor werk
- Te oud
- Ik krijg geld als ik het nodig heb

Vooral de oudere scholieren kiezen voor de antwoordoptie 'anders': 58 procent van 17- en 18-jarigen heeft voor deze optie gekozen. Zij hebben vaak andere inkomsten, waardoor ze geen zakgeld meer van hun ouders ontvangen.

Tabel 10: Reden geen zakgeld (n=258)

	%
Mijn ouders betalen alles zelf voor mij	31
Geen reden. Mijn ouders en ik hebben daar nooit over nagedacht	12
Mijn ouders hebben daar geen geld voor	12
Mijn ouders denken dat ik dan te veel geld ga uitgeven	2
Mijn ouders vinden dat te veel gedoe	4
Mijn ouders vinden mij daar nog te jong voor	>1
Dat weet ik niet	8
Anders	31

2.6 Kleedgeld

Kleedgeld is nog altijd minder gebruikelijk dan zakgeld. Het Nibud vindt kleedgeld belangrijk en wil graag weten wat de reden is dat de ouders kleedgeld geven. Bij kleedgeld is daarom ook gevraagd waarom de scholieren wel kleedgeld van hun ouders krijgen. De meeste scholieren geven aan dat hun ouders vinden dat ze zelfstandig genoeg zijn. Daarnaast geeft een groot deel aan dat zij er zelf om hebben gevraagd.

Van de scholieren krijgt 62 procent geen kleedgeld. Van de scholieren die wel kleedgeld ontvangen, krijgt 80 procent dit digitaal. Slechts 20 procent krijgt het kleedgeld contant.

Van de scholieren die kleedgeld ontvangen, krijgt 70 procent iedere maand kleedgeld. 29 procent krijgt kleedgeld als ze het nodig hebben en 1 procent krijgt wekelijks kleedgeld.

2.6.1 Waar wordt het kleedgeld voor gebruikt

Aan de scholieren is gevraagd waar ze hun kleedgeld voor gebruiken (zie tabel 11). Het merendeel geeft aan het geld echt apart te houden voor wanneer ze kleding gaan kopen. Drie op de tien zeggen dat het geld gewoon op de rekening staat of in de portemonnee zit en dat ze wel zien wat ze ervan kopen.

Tabel 11: Wordt het kleedgeld alleen besteed aan het kopen van kleding en schoenen? (n=1.098)

	%
Nee, dat geld staat gewoon op mijn rekening/zit in mijn portemonnee. Ik zie wel wat ik er van koop	30
Meestal wel, tenzij ik echt iets moet kopen en verder geen geld heb	29
Ja, dat geld houd ik apart voor als ik kleding ga kopen	41

Scholieren die hun kleedgeld digitaal krijgen, gaan anders met hun kleedgeld om dan de scholieren die het kleedgeld contant ontvangen. Van de scholieren die het digitaal krijgen zegt 38 procent het apart te houden voor kleding, tegen 53 procent van de scholieren die het contant krijgen. De scholieren die het digitaal krijgen geven weer vaker aan dat het geld gewoon op de rekening staat en dat ze wel zien wat ze ervan kopen: 32 tegen 19 procent.

2.6.2 Wat moeten scholieren van hun kleedgeld kopen

Van hun kleedgeld, moeten de scholieren het meest shirts/overhemden, truien/vesten en broeken kopen. Het minst vaak moeten ze ook sportkleding en sportschoenen ervan betalen (zie tabel 12).

Tabel 12: Wat er van het kleedgeld betaald moet worden (meerdere antwoorden mogelijk) (n=1.241)

	%
Shirts/overhemden	92
Truien/vesten	90
Broeken	89
Accessoires/sieraden	67
Jurken/rokken	60
Zwemkleding	55
Nachtkleding (pyjama)	52
Sokken	49
Schoenen	49
Ondergoed	48
Jassen	40
Tassen	42
Sportkleding/sportschoenen	37

2.6.3 Reden voor kleedgeld

De belangrijkste reden waarom scholieren kleedgeld krijgen is dat de ouders vinden dat ze zelfstandig genoeg zijn (38 procent; zie tabel 13).

Antwoorden die bij 'anders' (9 procent) worden gegeven, zijn:

- Zodat ze beter met geld leren omgaan
- Mijn ouders waren het niet eens met mijn kledingkeuzes/hebben een andere kledingsmaak of ze houden niet van shoppen
- Dan kan ik zelf / met vriendinnen winkelen en hoeven mijn ouders niet telkens mee.

Tabel 13: Reden om kleedgeld te krijgen (n=1.241)

	%
Mijn ouders vinden dat ik zelfstandig genoeg ben	38
Ik heb er zelf om gevraagd	32
Omdat mijn broer(s) en/of zus(sen) ook kleedgeld krijgen	7
Mijn ouders vonden dat ik te veel uitgaf aan kleding en geven daarom een vast bedrag	4
Omdat vrienden het ook krijgen	1
Ik weet het niet	8

2.6.4 Reden geen kledinggeld

Aan de scholieren die geen kledinggeld ontvangen is gevraagd of zij weten waarom ze geen kledinggeld krijgen. Dat de ouders alles zelf voor ze betalen, is de meest genoemde reden (44 procent; zie tabel 14).

Antwoorden die bij 'anders' (13 procent) worden gegeven zijn:

- Ik werk zelf
- Ik krijg toeslagen/bijslag/tegemoetkoming scholieren
- Ik krijg genoeg zakgeld
- Ze willen dat ik ervoor werk
- Ze zijn bang dat ik het dan aan andere dingen ga uitgeven
- Ik wil het zelf niet: onnodig/onhandig/van mijn ouders krijg ik meer
- Niet zelfstandig genoeg

Tabel 14: Reden geen kledinggeld (n=2.019)

	%
Mijn ouders betalen alles zelf voor mij	44
Geen reden. Mijn ouders en ik hebben daar nooit over nagedacht	22
Dat weet ik niet	7
Mijn ouders vinden mij daar nog te jong voor	7
Mijn ouders hebben daar geen geld voor	3
Mijn ouders vinden dat te veel gedoe	3
Mijn ouders denken dat ik dan te veel geld aan kleding ga uitgeven	1

2.7 Praten met ouders over zakgeld en/of kledinggeld

Van de scholieren die zakgeld en kledinggeld ontvangen praat 71 procent met zijn/haar ouders over hoeveel zakgeld en/of kledinggeld ze krijgen. De helft van de scholieren die zakgeld en kledinggeld ontvangen heeft het met de ouders over wat ze wel en niet van het geld moeten/mogen kopen.

Tabel 15: Percentage scholieren dat met zijn/haar ouders over zakgeld en/of kledinggeld praat (n=1.078)

Praat jij met je ouders over...	%
Hoeveel zakgeld en/of kledinggeld je krijgt	71
Wat je wel en niet van je zakgeld en/of kledinggeld moet/mag kopen	50
Wanneer je je zakgeld en/of kledinggeld krijgt	44
Of je je zakgeld en/of kledinggeld contant krijgt uitbetaald of op je betaalrekening	42

3 Bijbaantjes of vakantiewerk

In tabel 16 staat het percentage scholieren met een bijbaantje en/of vakantiewerk. Het vakantiewerk vond plaats in de schoolvakantie van 2015.

Scholieren hebben iets vaker een bijbaantje dan in 2012-2013. Vooral bij de oudere scholieren is een stijging te zien. In 2012-2013 had 56 procent van de 15- en 16-jarigen en 68 procent van de 17- en 18-jarigen een bijbaantje. Nu is dat respectievelijk 64 en 74 procent. De inkomsten uit het bijbaantje zijn echter wel gedaald: 136 euro in 2016 tegen 157 euro in 2013. Het aantal uur dat de jongeren per week werken, is wel iets gedaald: gemiddeld werken de scholieren 1 uur per week minder dan in 2012-2013. Dit kan mogelijk de daling in inkomsten uit het bijbaantje verklaren.

Het percentage scholieren dat aangeeft vakantiewerk te hebben gedaan, is enigszins gestegen. Opvallend is ook de sterke stijging in het gemiddelde inkomen uit vakantiewerk: 41 euro tegen 27 euro in 2012-2013.

Tabel 16: Percentage scholieren met een bijbaantje en vakantiewerk (n=3.260)

	Baantje %	Vakantiewerk %
Leeftijd		
12 jaar	16	7
13-14 jaar	34	28
15-16 jaar	64	56
17-18 jaar	74	80
Geslacht		
Jongen	45	40
Meisje	48	41
Onderwijsniveau (n=1.129)		
Bovenbouw vmbo	63	58
Havo/vwo klas 3	48	44
Bovenbouw havo	75	66
Bovenbouw vwo	63	50
Totaal	47	41

3.1 Top 5 baantjes tijdens de schoolweken

Oppassen is het populairste bijbaantje bij de werkende meisjes. Bij de jongens is de krant bezorgen het populairste bijbaantje. Karweitjes en klusjes staan bij meisjes niet in de top 5: 7 procent van de meisjes heeft zo'n bijbaantje.

Tabel 17: Top 5 bijbaantjes in schoolweken, naar geslacht (exclusief 0) (n=788)

Jongens	%	Meisjes	%	Totaal	%
Krant bezorgen	24	Oppassen	38	Oppassen	23
Werken in supermarkt	22	Werken in supermarkt	18	Krant bezorgen	21
Werken in horeca	24	Krant bezorgen	18	Werken in supermarkt	20
Karweitjes	22	Werken in horeca	13	Werken in horeca	14
Oppassen	7	Werken in winkel	10	Karweitjes	10

Met de leeftijd verschuift het type bijbaantje dat veel van de werkende scholieren hebben. Dit komt ook omdat jonge scholieren nog niet alle soorten werk mogen doen. Vanaf 13 jaar mogen ze officieel een bijbaan hebben. Bij jongere scholieren staat de krant bezorgen op nummer één. De krant bezorgen is bij de oudere leeftijden niet meer de populairste bijbaan, bij de scholieren van 17 en 18 jaar is hij zelfs uit de top 5 verdwenen.

Tabel 18: Top 5 bijbaantjes in schoolweken, naar leeftijd (exclusief 0) (n=270)

12 jaar	%	13-14 jaar	%	15-16 jaar	%	17-18 jaar	%
Krant bezorgen	36	Krant bezorgen	36	Werken in supermarkt	26	Werken in supermarkt	36
Karweitjes	33	Oppassen	28	Oppassen	21	Werken in horeca	24
Oppassen	26	Karweitjes	15	Werken in horeca	17	Oppassen	20
Werken in supermarkt	8	Werken bedrijf ouders	6	Krant bezorgen	15	Werken in winkel	13
Werken in horeca	8	Werken bij boer	5	Werken in winkel	10	Bijles geven	8

3.2 Uren per bijbaantje

In de vragenlijst wordt naast het type bijbaantje gevraagd naar het aantal uren dat de scholier aan het bijbaantje besteedt. Met deze gegevens is berekend hoeveel uur een scholier gemiddeld per week werkt. Dit is alleen berekend voor de scholieren die een bijbaantje hebben of die hebben opgegeven dat zij klusjes en karweitjes doen.

Gemiddeld zijn scholieren 7 uur per week bezig met hun bijbaan.

Tabel 19: Aantal uren per week dat scholier met bijbaan werkt (exclusief 0) (n=1.404)

	Bijbaan (uren per week)
Leeftijd	
12 jaar	3
13-14 jaar	4
15-16 jaar	8
17-18 jaar	9
Geslacht	
Jongen	7
Meisje	6
Onderwijsniveau (n=1.128)	
Bovenbouw vmbo	9
Havo/vwo klas 3	6
Bovenbouw havo	8
Bovenbouw vwo	6
Totaal	7

3.3 Waarom werken scholieren

Van de scholieren werkt 93 procent omdat ze graag geld willen verdienen. 41 procent zegt graag werkervaring op te willen doen en 37 procent vindt werken leuk.

Antwoorden die bij 'anders' (3 procent) worden gegeven zijn:

- Tijdsbesteding
- Ouders minder belasten
- Sparen voor later (dit is meegerekend bij geld verdienen, maar het is erg opvallend hoeveel jongeren dit zeiden)

Tabel 20: Reden voor baantje (n=1.518)

	%
Ik wil graag geld verdienen	93
Ik wil graag werkervaring opdoen	41
Ik vind werken leuk	37
Ik moet werken van mijn ouders omdat ze het goed vinden als ik dat doe	18
Ik moet werken van mijn ouders omdat er thuis weinig geld is	1
Weet ik niet	<1

4 Uitgaven

Ten opzichte van 2012-2013 betalen scholieren nu minder uitgaven zelf, de ouders lijken meer voor hen te betalen. Zo betaalde in 2012-2013 48 procent van de ouders alles wat betreft kleding en schoenen, terwijl dat aantal nu is gestegen naar 56 procent. Hetzelfde geldt voor cadeaus, betaalde in 2012-2013 17 procent van de ouders alle kosten hiervoor, nu is dat 29 procent.

Scholieren geven gemiddeld 21 euro per maand minder uit dan in 2012-2013⁴. Met name de grote daling in de categorie 'snoep, snacks en drinken' is opvallend: waar de scholieren hier in 2012-2013 gemiddeld 38 euro per maand aan uitgaven, geven ze hier nu slechts 11 euro aan uit⁵.

Nu besteedt 42 procent van de scholieren geld aan kleding en schoenen, tegen 58 procent van de scholieren in 2012-2013. Het percentage scholieren dat geld uitgeeft aan persoonlijke verzorging is met 9 procentpunt gedaald. Daarnaast geeft nu 13 procent van de scholieren zelf geld uit aan abonnementen, tegenover 17 procent in 2012-2013.

Het aantal scholieren dat iets koopt via internet is de afgelopen jaren toegenomen. In 2012-2013 kocht 69 procent van de scholieren weleens iets via internet, tegen 78 procent van de scholieren nu.

4.1 De gemiddelde uitgaven per maand van de meest voorkomende uitgavenposten

In tabel 21 staan de meest voorkomende posten waar scholieren hun geld aan besteden. Deze uitgavenposten zijn gebaseerd op het Scholierenonderzoek 2012-2013. De eerste kolom is het percentage scholieren dat geld besteedt aan de betreffende uitgavenpost. In de tweede kolom staat het gemiddelde bedrag dat zij daar per maand aan besteden.

Van de scholieren geeft 76 procent geld uit aan snoep en snacks, maar het meeste geld gaat naar kleding en schoenen. Scholieren die geld uitgeven aan kleding en schoenen, besteden hier gemiddeld 40 euro per maand aan.

⁴ Dit jaar zijn alleen de meest voorkomende uitgavenposten uitgevraagd. Deze uitgavenposten zijn geselecteerd aan de hand van het Scholierenonderzoek 2012-2013. De vergelijking met 2012-2013 wordt alleen gemaakt op basis van de gevraagde uitgaven in 2016 (zie tabel 21).

⁵ In 2012-2013 is gevraagd hoeveel de scholieren per week uitgaven aan snoep en snacks. Nu is dit bedrag per maand gevraagd.

Tabel 21: De meest voorkomende uitgavenposten van scholieren (n=3.259)

	Geeft hier zelf geld aan uit %	Uitgaven per maand (excl. 0) €
Snoep, eten en drinken (bv. voor in de pauze)	76	11
Cadeaus	69	9
Uitgaan, café, discotheek, bioscoop	68	16
Spel(computer), games	62	16
Sieraden en accessoires	52	7
Recreatie, dagje uit (bv. zwembad, dierentuin)	49	11
Persoonlijke verzorging / make-up	44	9
Kleding en schoenen	42	40
Mobiele telefoon (verbruikskosten)	38	11
Vakantie	25	37
Schoolspullen en schoolboeken	16	7
Sport / hobby / muziekles	13	27
Abonnement (bv. op tijdschrift)	13	8

4.1.1 Verschillen in bestedingen tussen jongens en meisjes

Bij zowel jongens als meisjes is 'snoep en snacks' de populairste uitgavenpost. Verder hebben jongens en meisjes volledig andere voorkeuren. Van alle jongens geeft 30 procent geld uit aan sieraden en accessoires en 14 procent aan persoonlijke verzorging, terwijl ongeveer driekwart van de meisjes hier geld aan uitgeeft. Slechts 39 procent van de meisjes geeft geld uit aan (spel)computers en games tegen 84 procent van de jongens.

Er zit geen verschil tussen jongens en meisjes wat betreft zelf geld uitgeven aan mobiele telefoon, snoep, eten en drinken en vakantie. In de gemiddelde bedragen die jongens en meisjes uitgeven aan de uitgavenposten zitten geen verschillen tussen persoonlijke verzorging/make-up, recreatie, dagje uit, sport/hobby/muziekles, abonnement, vakantie, schoolboeken en schoolspullen.

Tabel 22: De meest voorkomende uitgavenposten, naar geslacht (n=3.258)

	Geeft hier zelf geld aan uit %		Uitgaven per maand (excl. 0) €	
	Jongens	Meisjes	Jongens	Meisjes
Kleding en schoenen	29	56	43	39
Persoonlijke verzorging / make-up	14	74	8	9
Sieraden en accessoires	30	74	12	6
Recreatie, dagje uit (bv. zwembad, dierentuin)	45	54	11	11
Uitgaan, café, discotheek, bioscoop	64	73	18	14
Mobiele telefoon (verbruikskosten)	38	37	12	10
Cadeaus	65	74	8	9
Snoep, eten en drinken (bv. voor in de pauze)	76	77	13	9
Spel(computer), games	84	39	17	8
Sport / hobby / muziekles	16	10	28	24
Abonnement (bv. op tijdschrift)	14	12	8	8
Vakantie	25	25	35	39
Schoolspullen en schoolboeken	12	20	9	6

4.1.2 Verschillen in bestedingen tussen de verschillende leeftijden

Naarmate scholieren ouder worden gaan ze aan alle zaken meer geld uitgeven, behalve aan sieraden en accessoires, snoep, eten en drinken en spelcomputers en games. Snoep en snacks staan bij elke leeftijd op nummer een.

Tabel 23: Percentage jongeren dat zelf geld uitgeeft aan de uitgavenposten, naar leeftijd (n=3.258)

	12 jaar %	13-14 jaar %	15-16 jaar %	17-18 jaar %
Kleding en schoenen	17	37	50	67
Persoonlijke verzorging / make-up	31	41	49	55
Sieraden en accessoires	38	49	57	64
Recreatie, dagje uit (bv. zwembad, dierentuin)	26	39	61	78
Uitgaan, café, discotheek, bioscoop	46	60	79	90
Mobiele telefoon (verbruikskosten)	27	34	41	52
Cadeaus	47	66	76	87
Snoep, eten en drinken (bv. voor in de pauze)	63	73	82	84
Spel(computer), games	66	63	59	61
Sport / hobby / muziekles	5	11	16	24
Abonnement (bv. op tijdschrift)	11	12	14	19
Vakantie	5	14	32	64
Schoolspullen en schoolboeken	21	15	14	19

4.2 Wie betaalt wat?

Aan de scholieren is gevraagd wie bepaalde uitgavenposten betaalt: de scholier zelf of de ouders. Schoolspullen en schoolboeken komen in 81 procent van de gevallen voor rekening van de ouders. Ook sport, hobby en muziekles worden vaak door de ouders betaald: in 74 procent van de gevallen betalen de ouders alles. Van de scholieren betaalt 57 procent snoep, eten en drinken (bv. voor in de pauze) en 50 procent spelcomputers en games het meeste zelf.

Tabel 24: Percentage wie welke uitgaven betaalt (n=3.259)

	Ik betaal alles zelf %	Ik en mijn ouders betalen samen %	Mijn ouders betalen alles %	Ik geef hier geen geld aan uit %
Kleding en schoenen	14	28	56	1
Persoonlijke verzorging / make- up	27	17	25	31
Sieraden en accessoires	39	13	12	37
Recreatie, dagje uit (bv. zwembad, dierentuin)	15	35	47	3
Uitgaan, café, discotheek, bioscoop	39	30	20	12
Mobiele telefoon (verbruikskosten)	20	18	58	5
Cadeaus	40	29	29	2
Snoep, eten en drinken (bv. voor in de pauze)	57	19	18	6
Spel(computer), games	50	11	5	33
Sport / hobby / muziekles	5	9	74	12
Abonnement (bv. op tijdschrift)	8	5	35	52
Vakantie	6	19	67	8
Schoolspullen en schoolboeken	2	14	81	3

Meer meisjes dan jongens betalen alles zelf. Van de meisjes betaalt 18 procent kleding en schoenen zelf, tegen 10 procent van de jongens. Kleding wordt in 56 procent van de gevallen helemaal door de ouders betaald, dit geldt voor 69 procent van de jongens en 44 procent van de meisjes.

4.2.1 Wie betaalt wat naar leeftijd

Met het toenemen van de leeftijd daalt het percentage ouders dat de uitgaven volledig betaalt. Zo krijgt 77 procent van de 13- en 14-jarigen de vakanties volledig vergoed van de ouders, tegen 31 procent van de 17- en 18-jarigen. Van de 17- en 18-jarigen betaalt 20 procent de vakantie helemaal zelf, 44 procent betaalt een deel zelf en krijgt een deel vergoed door de ouders.

4.3 Smartphone

Van alle scholieren heeft 98 procent een smartphone. Er is weinig verschil in leeftijd. De totale verbruikskosten van de smartphone zijn gemiddeld 15 euro per maand (dit zijn de totale kosten, voor zowel de ouders als de scholieren). Naarmate de scholieren ouder worden stijgen deze kosten. De 12- tot 14-jarigen geven aan dat de kosten van de smartphone gemiddeld 14 euro zijn, terwijl de 17- en 18-jarigen aangeven dat de kosten rond de 18 euro liggen.

4.3.1 Kosten smartphone

Voor 6 op de 10 scholieren betalen de ouders alle kosten van de smartphone. 21 procent van de scholieren geeft aan alle kosten zelf te betalen. In 2012-2013 betaalde 54 procent⁶ van de ouders alle kosten.

Tabel 25: Wie de verbruikskosten van de smartphone betaalt, naar leeftijd (n=3.111)

	12 jaar	13-14 jaar	15-16 jaar	17-18 jaar	Totaal
	%	%	%	%	%
Ik betaal alles zelf	7	18	23	38	21
Mijn ouders betalen alles	71	64	57	46	61
Mijn ouders en ik betalen elk een deel van de kosten	21	18	19	16	19

Scholieren die op dit moment een bijbaan hebben betalen vaker alle kosten van hun smartphone zelf: 27 tegen 15 procent.

4.3.2 Aanschafkosten smartphone

De aankoop van de smartphone wordt in 32 procent van de gevallen zelf betaald en van 14 procent betalen de ouders de smartphone. Daarnaast geeft 14 procent aan dat ze zelf en hun ouders een gedeelte hebben betaald.

⁶ In 2012-2013 konden scholieren ook kiezen voor de antwoordoptie 'Mijn ouders betalen, tenzij ik het bedrag/tegoed overschrijd'. Deze optie en 'Mijn ouders betalen alles' zijn samengenomen om een vergelijking met 2016 te kunnen maken.

Tabel 26: Wie betaalt de aanschaf van de smartphone, naar leeftijd (n=3.182)

	12 jaar %	13-14 jaar %	15-16 jaar %	17-18 jaar %	Totaal %
Ikzelf	16	26	38	46	32
Mijn ouders	22	13	13	11	14
Ik heb mijn smartphone cadeau gekregen (bv. voor verjaardag/Sinterklaas/rapport)	20	15	11	10	14
Ik heb een deel betaald en mijn ouders hebben een deel betaald	12	17	14	11	14
Ik heb de oude smartphone van mijn vader, moeder, broer of zus gekregen	16	17	9	7	13
De smartphone zat bij mijn abonnement en ik hoefde niks bij te betalen	8	9	13	14	11
Anders	6	3	3	2	4

4.4 Aankopen via internet

Van de scholieren koopt 78 procent weleens iets via internet. 5 procent van de scholieren geeft aan dat zij van hun ouders niets op internet mogen kopen. Het gaat dan voornamelijk om de jongere scholieren.

Tabel 27: Aankopen doen via internet (n=3.257)

	12 jaar %	13-14 jaar %	15-16 jaar %	17-18 jaar %	Totaal %
Ja, dat doe ik regelmatig	19	26	38	46	31
Ja, weleens gedaan	48	47	47	46	47
Nee, dat mag ik niet van mijn ouders	8	6	4	1	5
Nee, ik mag het wel, maar (nog) niet gedaan	20	15	9	6	13
Nee, andere reden	5	6	3	3	4

Met het toenemen van de leeftijd doen meer scholieren aankopen via internet. Van de 13- en 14-jarigen koopt 27 procent nooit iets via internet, tegen 9 procent van de 17- en 18-jarigen. Er zijn geen verschillen naar geslacht.

De populairste producten die via internet gekocht worden zijn kleding en schoenen (66 procent), elektronica (33 procent) en games en/of spullen voor de spelcomputer (32 procent).

De meeste scholieren doen hun internetaankopen met iDEAL, van henzelf (55 procent) of van hun ouders (30 procent). Van de 13- en 14-jarigen gebruikt 42 procent een eigen iDEAL, tegen 83 procent van de 17- en 18-jarigen. 17 procent geeft aan niet zelf te betalen als ze online iets kopen. De ouders regelen de betaling dan. Hoe ouder de scholieren worden, hoe vaker ze het zelf mogen doen.

Tabel 28: Manieren van betalen via internet (n=2.543)

	12 jaar %	13-14 jaar %	15-16 jaar %	17-18 jaar %	Totaal %
Via mijn iDEAL	38	42	63	83	55
Via de iDEAL van mijn ouders	31	31	32	21	30
Door achteraf een rekening te ontvangen en te betalen	4	5	9	10	7
Via de creditcard van mijn ouders	10	8	6	8	7
Ik betaal niet zelf als ik iets online koop. Mijn ouders regelen de betaling dan	25	25	13	3	17
Anders	6	8	4	6	6

5 Sparen

Van alle scholieren spaart 93 procent. Er is geen verschil tussen het percentage jongens en meisjes dat spaart. Ook tussen de leeftijden zijn er geen verschillen.

Het percentage scholieren dat spaart lijkt iets gestegen te zijn: in 2012-2013 spaarde 89 procent van alle scholieren. Hoe ouder de scholieren worden, hoe minder vaak zij aangeven automatisch te sparen. Dit zagen we ook in 2012-2013.

Het percentage scholieren dat aangeeft dat ze precies weten welk bedrag ze per maand sparen is iets toegenomen, in 2012-2013 gaf 61 procent aan ongeveer te weten hoeveel ze per maand spaarden, nu is dat 67 procent.

Het bedrag dat scholieren sparen is nagenoeg gelijk gebleven: gemiddeld 41 euro per maand nu, tegenover 38 euro per maand in 2012-2013. Het totale spaargeld dat zij hebben is flink gestegen, gemiddeld hebben zij in totaal 1.631 euro gespaard tegenover 1.404 euro in 2012-2013.

5.1 Hoe sparen scholieren?

De meeste scholieren sparen een vast bedrag (52 procent); 26 procent spaart alleen een vast bedrag en 26 procent spaart daarnaast wat hij/zij overhoudt. Iets meer jongens dan meisjes sparen (automatisch) een vast bedrag, meer meisjes dan jongens sparen als zij geld overhouden.

Tabel 29: Hoe scholieren sparen, naar geslacht (n=3.031)

	Jongens %	Meisjes %	Totaal %
Ja, ik spaar (automatisch) een vast bedrag	28	23	26
Ja, ik spaar wat ik overhoud	35	37	36
Ja, ik spaar een vast bedrag en wat ik overhoud	25	26	26
Ja, ik spaar wel, maar heb het geld meestal snel weer nodig	11	14	13

Met het toenemen van de leeftijd daalt het percentage scholieren dat automatisch een vast bedrag spaart en neemt het percentage dat alleen spaart wat hij/zij overhoudt toe.

Tabel 30: Hoe scholieren sparen, naar leeftijd (n=3.029)

	12 jaar %	13-14 jaar %	15-16 jaar %	17-18 jaar %	Totaal %
Ja, ik spaar (automatisch) een vast bedrag	34	26	24	19	26
Ja, ik spaar wat ik overhoud	28	36	38	40	36
Ja, ik spaar een vast bedrag en wat ik overhoud	27	25	26	29	26
Ja, ik spaar wel, maar heb het geld meestal snel weer nodig	11	14	13	12	13

5.2 Manier van sparen

De meeste scholieren sparen op een bank- of spaarrekening waar ze het geld ook weer zelf van kunnen opnemen.

Tabel 31: Manier van sparen, naar geslacht en leeftijd (n=3.032)

	Jongens %	Meisjes %	12 jaar %	13-14 jaar %	15-16 jaar %	17-18 jaar %	Totaal %
Op een bank/spaarrekening, waar ik geld van kan opnemen	68	62	54	61	69	81	65
Op een bank/spaarrekening, waar ik geld niet zelf van kan opnemen	41	44	39	42	46	34	42
Thuis, bijvoorbeeld in een spaarpot	32	40	52	38	32	24	36

5.3 Redenen om niet te sparen

40 procent van de scholieren die niet sparen geeft aan dat ze te makkelijk geld uitgeven en dat het daarom niet lukt om te sparen. In 2012-2013 gaf een derde dit als reden.

Tabel 32: Redenen om niet te sparen (n=228)

	%
Het lukt mij niet. Ik geef het geld te makkelijk uit	40
Ik weet niet waarvoor ik zou moeten sparen	31
Ik heb te weinig geld om te kunnen sparen	27
Ik geef het geld liever nu uit	18
Anders	17

Onder de categorie 'anders' vallen onder andere dat scholieren de huidige spaarrente te laag vinden en geen spaarrekening hebben.

Van de meisjes die niet sparen geeft 33 procent aan dat ze niet genoeg geld hebben om te sparen en 48 procent zegt dat ze te makkelijk geld uitgeven. Bij de niet-sparende jongens worden deze redenen aanzienlijk minder gegeven, respectievelijk door 21 en 34 procent van de jongens.

5.4 Spaarbedrag per maand

Van de scholieren die sparen, weet 67 procent welk bedrag hij/zij ongeveer per maand spaart.

De ene helft van de sparende scholieren spaart minder dan 20 euro per maand en de andere helft meer dan 20 euro per maand. Doordat een deel van de scholieren meer spaart, is het gemiddelde spaarbedrag hoger, namelijk 41 euro. Jongens sparen gemiddeld 45 euro per maand en meisjes 37 euro per maand.

Tabel 33: Spaarbedrag per maand, naar leeftijd (exclusief 0) (n=1.976)

	Gemiddelde €	Mediaan €
12 jaar	20	10
13-14 jaar	26	16
15-16 jaar	51	30
17-18 jaar	89	70
Totaal	41	20

5.5 Totaalbedrag aan spaargeld

Van de scholieren die sparen, vertelt 49 procent hoeveel spaargeld hij/zij heeft. 27 procent wil liever niet zeggen hoeveel en 25 procent weet niet hoeveel spaargeld hij/zij heeft. Scholieren die sparen, hebben een gemiddeld spaartegoed van 1.641 euro. Het spaartegoed neemt toe met de leeftijd van de scholier. De ene helft van de scholieren

met spaargeld heeft minder dan 600 euro gespaard, de andere helft heeft meer dan 600 euro gespaard.

Tabel 34: Totaal bedrag aan spaargeld, naar leeftijd, geslacht en schoolniveau (exclusief 0) (n=1.449)

		Gemiddelde €	Mediaan €
Leeftijd	12 jaar	1.621	350
	13-14 jaar	1.269	400
	15-16 jaar	1.634	750
	17-18 jaar	2.697	1.384
Geslacht	Jongens	2.106	800
	Meisjes	1.136	400
Schoolniveau	Vmbo	1.432	502
	Havo/vwo klas 3	1.181	547
	Havo	1.846	971
	Vwo	1.783	802
Totaal		1.641	600

Scholieren die automatisch sparen, hebben gemiddeld een hoger bedrag aan spaargeld dan scholieren die alleen sparen wat ze overhouden (zie tabel 35).

Tabel 35: Totaal aan spaargeld, naar manieren waarop scholieren sparen

	€
Ja, ik spaar (automatisch) een vast bedrag	2.155
Ja, ik spaar wat ik overhoud	1.364
Ja, ik spaar een vast bedrag en wat ik overhoud	1.803
Ja, ik spaar wel, maar heb het geld meestal snel weer nodig	777

5.6 Spaardoelen

De meeste scholieren sparen voor later of om geld achter de hand te hebben. 21 procent heeft niet echt een reden om te sparen, maar houdt gewoon geld over.

Tabel 36: Spaardoelen, naar geslacht en leeftijd (n=3.033)

	Jongens	Meisjes	12 jaar	13-14 jaar	15-16 jaar	17-18 jaar	Totaal
	%	%	%	%	%	%	%
Voor later (bv. studie, op jezelf gaan wonen, eigen bedrijf, een huis)	52	62	53	50	62	69	57
Om geld achter de hand te hebben (voor onverwachte uitgaven)	42	45	34	40	47	53	43
Zodat ik altijd geld heb om iets te kopen (op een moment dat ik iets wil)	44	38	43	42	39	39	41
Om iets te kunnen kopen dat ik graag wil hebben (bv. kleding, telefoon, laptop, spullen voor hobby)	39	37	41	41	36	31	38
Omdat sparen goed is	31	37	36	33	35	34	34
Niet echt een reden, ik hou gewoon geld over	19	24	20	22	22	21	21
Voor vakantie	12	20	4	7	21	47	16
Omdat het moet van mijn ouders	9	12	8	11	12	9	10
Anders	3	5	6	3	4	3	4

6 Omgaan met geld

Van de scholieren zet 54 procent zijn inkomsten en uitgaven op een rij. In 2012-2013 was dit 56 procent. 41 procent van de scholieren geeft aan dat er op school nooit aandacht is besteed aan hoe met geld om te gaan. In 2012-2013 was dit 44 procent. Er lijkt de afgelopen jaren dus weinig veranderd te zijn qua overzicht houden en financiële educatie.

6.1 Goed omgaan met geld

Scholieren vinden over het algemeen dat zij goed met geld kunnen omgaan. 3 procent geeft aan dat zij niet met geld overweg kunnen. De leeftijd heeft geen significante invloed op hoe de scholieren vinden dat ze met geld omgaan.

Tabel 37: Percentage scholieren dat vindt dat ze goed met geld kunnen omgaan, naar leeftijd, geslacht en schoolniveau (n=3.259)

	Ja %	Soms wel, soms niet %	Nee %
Leeftijd			
12 jaar	63	36	<1
13-14 jaar	60	36	3
15-16 jaar	62	34	3
17-18 jaar	62	36	3
Geslacht			
Jongen	66	31	3
Meisje	57	40	3
Onderwijsniveau (n=1.126)			
Bovenbouw vmbo	61	36	3
Havo/vwo klas 3	58	40	3
Bovenbouw havo	62	34	4
Bovenbouw vwo	66	31	3
Totaal	62	35	3

Scholieren die soms of vaak geld van anderen lenen, vinden minder vaak dat ze goed met geld om kunnen gaan: 53 tegen 68 procent.

6.2 Saldo checken

De meeste scholieren checken hun banksaldo minimaal een keer per week (35 procent). Ze doen dit via de app (53 procent) of via de website van de bank (37 procent)

Tabel 38: Hoe vaak scholieren hun saldo checken (n=3.257)

	%
Minimaal één keer per dag	8
Minimaal één keer per week	27
Eén keer per twee weken	15
Ongeveer één keer per maand	19
Minder dan één keer per maand	5
(Bijna) nooit	8
Zelf (bijna) nooit, maar mijn ouders bekijken het saldo voor mij	14
Ik heb geen eigen bankrekening	5

Tabel 39: Manieren waarop scholieren hun saldo checken (n=2.407)

	%
Via mijn eigen app op de telefoon/tablet	53
Via de website van de bank	37
Op een papieren bankafschrift	25
Via een pinautomaat	16
Via de app van mijn ouders op de telefoon/tablet	11
Via het bankkantoor	1
Anders	2

Scholieren die gebruik maken van de mobiel bankieren app bekijken hun saldo veel vaker dan scholieren die geen gebruik maken van de app. 72 procent bekijkt het saldo wekelijks tegen 17 procent van de scholieren die geen gebruik maken van de mobiel bankieren app.

Tabel 40: Hoe vaak scholieren hun saldo checken, naar gebruik mobiel bankieren app (n=2.046)

	Geen mobiel bankieren app %	Mobiel bankieren app %
Minimaal één keer per dag	1	18
Minimaal één keer per week	16	54
Eén keer per twee weken	23	15
Ongeveer één keer per maand	29	9
Minder dan één keer per maand	8	2
(Bijna) nooit	9	1
Zelf (bijna) nooit, maar mijn ouders bekijken het saldo voor mij	12	1
Ik heb geen eigen bankrekening	2	>1

De scholieren die hun saldo niet checken doen dit voornamelijk omdat:

- Ze weten dat er voldoende geld op staat/dat het goed zit: 39 procent.
- Ze hun bankrekening weinig of nooit gebruiken: 36 procent.
- Hun ouders of anderen de bankafschriften bekijken: 30 procent.

6.3 Overzicht

Ruim de helft van de scholieren heeft overzicht over de geldzaken. 54 procent van de scholieren zet zijn/haar inkomsten en uitgaven op een rijtje. 16 procent doet het vaak en 46 procent nooit.

Tabel 41: Percentage scholieren dat een overzicht maakt om te kijken hoeveel geld ze nog hebben (n=3.259)

	Vaak %	Soms %	Nooit %
Leeftijd			
12 jaar	20	38	42
13-14 jaar	13	39	47
15-16 jaar	16	37	46
17-18 jaar	21	35	43
Geslacht			
Jongen	16	38	46
Meisje	16	38	46
Onderwijsniveau (n=1.128)			
Bovenbouw vmbo	16	32	52
Havo/vwo klas 3	12	36	52
Bovenbouw havo	16	42	43
Bovenbouw vwo	19	37	43
Totaal	16	38	46

6.4 Lastige geldzaken

Van de scholieren vindt 41 procent niets lastig als het om geld gaat. Scholieren hebben het meeste moeite met voorkomen dat ze teveel kopen als iets in de aanbieding is en overzicht houden over wat ze binnenkrijgen en uitgeven.

Tabel 42: Percentage scholieren dat sommige geldzaken lastig vindt (n=3.259)

	%
Nee, ik vind niks lastig	41
Voorkomen dat ik teveel koop omdat het goedkoper is (in de aanbieding)	24
Overzicht houden over wat ik krijg en uitgeef	23
Mijn eigen geld uitgeven	13
Mezelf niet door reclames laten verleiden	11
Rekening houden met extra kosten die ergens bijkomen	10
Op de prijs letten als ik iets koop	10
Belangrijke post en papieren netjes bewaren	10
Uitkomen met mijn geld	9
Betrouwbare informatie vinden	3
Anders	3

Scholieren die aangeven dat er geen geldzaken zijn die ze lastig vinden, vinden dat ze beter kunnen omgaan met geld: 86 procent vindt dat ze goed omgaan met geld, tegen 45 procent van de scholieren die wel aangeven dat er geldzaken zijn die ze lastig vinden.

Als we kijken naar de financiële vaardigheden, dan lijken scholieren die aangeven niks lastig te vinden, dan lijken ze het ook daadwerkelijk iets beter te doen dan scholieren die wel aangeven sommige geldzaken lastig te vinden:

- Ze geven vaker aan (automatisch) een vast bedrag per maand te sparen (54 tegen 43 procent) en geven ze minder vaak aan wel te sparen maar het bedrag snel weer nodig te hebben (6 tegen 16 procent).
- Ze lenen minder vaak: 34 tegen 51 procent.
- Ze komen minder vaak geld tekort: 28 procent komt wel eens geld tekort, tegen 53 procent.

Aan de andere kant zetten ze minder vaak hun inkomsten en uitgaven op een rij: 51 tegen 57 procent.

6.5 Rol van de ouders

De meeste scholieren geven aan dat hun ouders en verzorgers het belangrijk vinden om hen te leren met geld om te gaan (82 procent). 38 procent van de scholieren geeft aan dat hun ouders en verzorgers met hen praten over het plannen en berekenen van uitgaven.

Tabel 43: De rol van ouders bij het omgaan met geld (n=3.258)

	(Helemaal) mee oneens %	Niet eens, niet oneens %	(Helemaal) mee eens %
Mijn ouders/verzorgers vinden het belangrijk om mij te leren met geld om te gaan	7	12	81
Mijn ouders/verzorgers praten met mij over het plannen en uitrekenen van uitgaven	29	33	38
Mijn ouders/verzorgers helpen mij om te sparen	20	30	50
Mijn ouders/verzorgers helpen mij mijn geld bewust uit te geven	18	29	53

Van de scholieren die aangeven dat hun ouders/verzorgers het belangrijk vinden om hen te leren met geld om te gaan, heeft 85 procent van de ouders hen gelopen met online bankieren toen zij daarmee begonnen, tegenover 67 procent van de ouders

waarvan scholieren aangeven dat ze het niet belangrijk vinden om hen met geld om te leren gaan.

Scholieren die aangeven dat hun ouders/verzorgers het belangrijk vinden om hen te leren omgaan met geld, geven daarnaast vaker aan dat hun ouders/verzorgers:

- met hen praten over het plannen en uitrekenen van uitgaven
- hen helpen met sparen
- hen helpen met het bewust uitgeven van hun geld

Daarnaast krijgen ze vaker kleedgeld dan scholieren die aangeven dat hun ouders het niet belangrijk vinden om ze te leren omgaan met geld: 40 tegen 32 procent.

Van de scholieren die aangeven dat hun ouders/verzorgers met hen praten over het plannen en uitrekenen van uitgaven, maakt 20 procent vaak een overzicht van de eigen inkomsten en uitgaven, tegen 13 procent van de scholieren die hier niet met hun ouders over praten. Van de scholieren die aangeven dat hun ouders/verzorgers hen helpen met sparen, spaart 97 procent, tegenover 86 procent van de scholieren die dit niet aangeven.

Scholieren die aangeven dat hun ouders/verzorgers hen helpen hun geld bewust uit te geven, bekijken hun saldo minder vaak dan scholieren die zeggen dat hun ouders hen hier niet bij helpen (zie tabel 44): 33 tegen 40 procent. Ze geven daarnaast vaker aan dat ze zelf (bijna) nooit hun saldo bekijken, omdat hun ouders het saldo voor hun bekijken: 16 tegen 10 procent.

Tabel 44: Frequentie waarmee scholieren hun saldo checken, naar of hun ouders hen helpen hun geld bewust uit te geven (n=3.254)

Frequentie saldo checken	Mijn ouders/verzorgers helpen mij mijn geld bewust uit te geven		
	(Helemaal) mee oneens	Niet eens, niet oneens	(Helemaal) mee eens
Minimaal één keer per dag	10	7	8
Minimaal één keer per week	30	29	25
Eén keer per twee weken	16	14	15
Ongeveer één keer per maand	14	22	19
Minder dan één keer per maand	5	6	5
(Bijna) nooit	10	8	6
Zelf (bijna) nooit, maar mijn ouders bekijken het saldo voor mij	10	11	16
Ik heb geen eigen bankrekening	6	3	5

6.6 Financiële educatie

41 procent van de scholieren geeft aan dat er op school nog nooit aandacht is besteed aan hoe je met geld om moet gaan. In de bovenbouw van het vwo geeft zelfs 47 procent aan dat hier nog nooit aandacht aan is besteed.

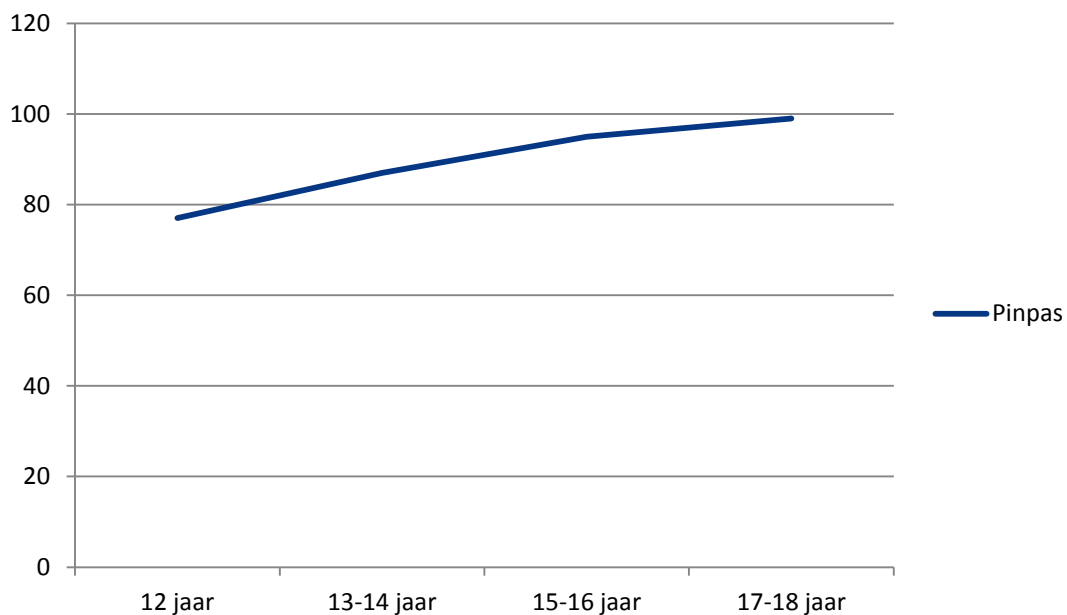
Tabel 45: In hoeverre de scholieren in de klas bezig zijn geweest met hoe je met geld om gaat, naar schoolniveau (n=3.258).

	Onderbouw %	Vmbo onderbouw %	Havo/vwo klas 3 %	Bovenbouw havo %	Bovenbouw vwo %	Totaal %
Nee, hier is nog nooit aandacht aan besteed	48	28	27	39	47	41
Ja, dit kwam aan bod in een hoofdstuk van economie, verzorging, of een ander vak	13	57	49	41	34	31
Ja, de docent heeft het hier weleens over gehad	17	19	22	17	19	18
Ja, we hebben een keer een speciale activiteit gehad	16	9	10	10	6	12
Ja, er is een keer een gastdocent geweest	16	10	8	8	5	11
Ja, tijdens economie of verzorging hebben we (een) speciale les(sen) over omgaan met geld gehad	6	16	13	15	8	10
Anders	4	1	2	1	1	3

6.7 Een eigen pinpas

90 procent van de scholieren heeft een eigen pinpas. Dit aantal is nauwelijks veranderd ten opzichte van 2012-2013, toen gaf 89 procent aan een pinpas te hebben. 4 procent geeft aan dat hun ouders hen te jong vinden voor een eigen pinpas. Met het toenemen van de leeftijd hebben meer scholieren een eigen pinpas. Scholieren zijn gemiddeld 12,2 jaar oud als ze hun eerste pinpas krijgen.

Figuur 1: Percentage scholieren met een eigen pinpas, naar leeftijd (n=1.198)

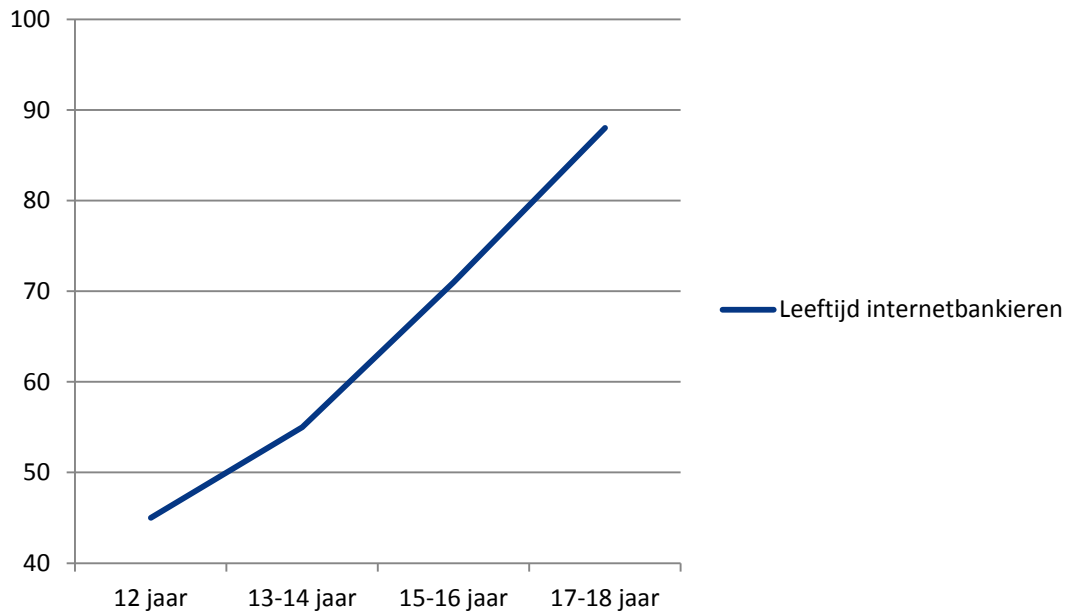
89 procent van de scholieren met een pinpas doet zelfstandig aankopen met de pinpas. Meisjes doen vaker zelfstandig aankopen (92 procent) dan jongens (85 procent). Van de 13- en 14-jarigen pint 23 procent wekelijks, tegenover 56 procent van de 17- en 18-jarigen.

6.8 Online bankieren

63 procent van de scholieren maakt gebruik van online bankieren (via website of app). Hoe ouder de scholieren worden, hoe meer gebruik ze hiervan maken: van de 13- en 14-jarigen maakt 55 procent gebruik van online bankieren, tegenover 88 procent van de 17- en 18-jarigen.

Het percentage scholieren dat gebruik maakt van internetbankieren is iets gestegen ten opzichte van 2012-2013, toen maakte 59 procent gebruik van online bankieren.

Figuur 2: Percentage scholieren dat internetbankiert, naar leeftijd (n=3.257)

De meest genoemde redenen waarom scholieren geen gebruik maken van online bankieren zijn: 'ik heb er geen behoefte aan' (42 procent), 'ik heb het nog niet nodig' (39 procent), 'ik snap niet hoe het werkt' (19 procent) en 'ik mag niet van mijn ouders' (18 procent).

Daarnaast geeft 28 procent aan gebruik te maken van informatie op de website van de bank. 9 procent van de scholieren maakt gebruik van de social media van de bank.

6.9 Mobiel bankieren app

Van de scholieren maakt 63 procent gebruik van de mobiel bankieren app. Hoe ouder de scholieren zijn, hoe meer gebruik ze hier van maken: 56 procent van de 13- en 14-jarigen maakt hier gebruik van, tegen 76 procent van de 17- en 18-jarigen. Scholieren die gebruik maken van de app, geven aan dat ze de app handig vinden omdat: 'het snel en makkelijk is' en 'je op deze manier goed overzicht kunt houden'. 82 procent van de scholieren is tevreden met de huidige mobiel bankieren app. Een groot aantal scholieren dat tips heeft voor de verbetering van de app, geeft aan contactloos met de smartphone te willen betalen (36 van de 83).

Tabel 46: Gebruik van online bankieren, social media en informatie van de bank, naar leeftijd (meerdere antwoorden mogelijk) (n=3.259)

	12 jaar %	13-14 jaar %	15-16 jaar %	17-18 jaar %	Totaal %
Online bankieren (via website of app)	45	55	71	88	63
Social media van de bank (bijvoorbeeld facebook)	7	9	9	10	9
Informatie op de website van de bank	35	24	28	38	28

Van de scholieren was 30 procent 12 jaar of jonger toen ze begonnen met internetbankieren, 38 procent was 13 of 14, 23 procent was 15 of 16 en 2 procent was 16 of ouder. 7 procent van de scholieren weet niet meer hoe oud ze waren toen ze begonnen met internetbankieren. Er is geen verschil naar geslacht.

Scholieren gebruiken online bankieren voornamelijk om hun saldo te controleren (88 procent) en om geld over te maken (64 procent).

Tabel 47: Gebruik functies online bankieren (meerdere antwoorden mogelijk) (n=2.049)

	12 jaar %	13-14 jaar %	15-16 jaar %	17-18 jaar %	Totaal %
Om saldo te controleren	75	84	92	95	88
Om geld over te maken naar anderen (bijv. ouders, broer/zus, vrienden)	37	52	71	88	64
Om geld over te maken naar mijn spaarrekening	31	39	51	67	47
Om rekeningen te betalen	25	27	37	50	34
Anders	11	7	3	2	5

6.10 Veilig internetbankieren

Scholieren die internetbankieren letten goed op of de internetpagina er vertrouwd uitziet en of mailtjes van de bank daadwerkelijk van de bank afkomstig zijn.

Tabel 48: Stellingen internetbankieren, onder degenen die zelfstandig internetbankieren (n=2.049)

	Eens %
Ik kijk altijd goed of mailtjes van de bank ook echt van de bank afkomstig zijn	83
Mijn ouders hebben mij geholpen met online bankieren toen ik daarmee begon	81
Ik let altijd op of de pagina voor het online bankieren er zo uitziet als ik gewend ben	76
Als ik stop met online bankieren, log ik op de officiële manier uit	73
Mijn ouders hebben mij uitgelegd hoe ik op een veilige manier online bankier	66
Ik heb weleens mijn inloggegevens (inlognaam en wachtwoord) van online bankieren per mail aan iemand verstuurd	3

53 procent van de scholieren weet wat 'phishing'⁷ inhoudt en 50 procent kent het woord 'skimmen'⁸. Dit aantal is gedaald ten opzichte van 2012-2013, toen gaf 66 procent aan dit te weten. 44 procent is bekend met 'malware'⁹. 'Geldezels'¹⁰ zijn minder bekend, slechts 24 procent kent dit begrip.

⁷ Mailtjes die van de bank lijken te komen, waarin wordt gevraagd om een wachtwoord of inlogcodes. Deze mailtjes zijn meestal afkomstig van internetcriminelen die achter bankgegevens proberen te komen. Dat heet phishing. De bank vraagt nooit om het wachtwoord en/of inlogcodes.

⁸ Skimmen gebeurt bij een pinautomaat. Criminelen kopiëren de magneetstrip van een pinpas en kijken stiekem mee om achter de pincode te komen. Zo kunnen ze later de pinpas namaken en ermee gaan pinnen.

⁹ Malware is schadelijke software die onopgemerkt op de computer wordt geïnstalleerd zodat criminelen het internetbankieren kunnen beïnvloeden.

¹⁰ Geldezels zijn personen die tegen betaling hun pinpas en pincode uitlenen. De rekening wordt dan gebruikt om geld wit te wassen. Jongeren die hieraan meewerken zijn strafbaar, zij worden geldezels genoemd.

7 Geld tekort en lenen

Het aantal scholieren dat geld tekort komt, is nagenoeg gelijk gebleven aan het aantal scholieren dat in 2012-2013 aangaf geld tekort te komen.

Van de scholieren komt 57 procent nooit geld tekort, in 2012-2013 was dit 54 procent. Net als in 2012-2013 geeft 8 procent van de scholieren aan vaak geld tekort te komen. Meer meisjes dan jongens komen geld tekort, dat was in 2012-2013 hetzelfde.

Als scholieren geld tekortkomen, doen meer scholieren dan in 2012-2013 niks. In 2012-2013 gaf 55 procent aan dat ze in dat geval geen actie ondernemen, nu is dat 60 procent.

Tabel 49: Percentage scholieren dat weleens geld tekort komt, naar geslacht (n=3.259)

	Jongens %	Meisjes %	Totaal %
Vaak	8	9	8
Soms	32	37	35
Nooit	60	54	57

Er zijn geen grote verschillen tussen de verschillende leeftijden.

Scholieren die vaak of soms geld tekortkomen, geven vaker aan niet te sparen (19 procent en 9 procent) dan scholieren die nooit geld tekortkomen (4 procent).

Het inkomen van scholieren die geen geld tekort komen, verschilt niet van het inkomen van scholieren die aangeven soms of vaak geld tekort te komen.

7.1 Wat doen scholieren als ze geld tekortkomen?

Scholieren kunnen meerdere dingen doen als zij geld tekortkomen. Ruim de helft van de scholieren (60 procent) doet niets als zij geld tekortkomen. Ouders en vrienden zijn belangrijk als scholieren geld tekortkomen, 48 procent van de scholieren vraagt extra geld of leent geld van de ouders en 14 procent leent geld van vrienden.

Tabel 50: Activiteiten die scholieren ondernemen als ze geld tekortkomen, naar leeftijd (meerdere antwoorden mogelijk) (n=1.399)

	12 jaar %	13-14 jaar %	15-16 jaar %	17-18 jaar %	Totaal %
Ik doe niks, op = op	51	62	60	62	60
Ik vraag extra geld aan mijn ouders	22	27	27	27	26
Ik ga klusjes doen of werken om meer geld te verdienen	21	22	21	23	22
Ik leen geld van mijn ouders	20	21	22	23	22
Ik gebruik mijn spaargeld	7	16	21	32	18
Ik leen geld van vrienden	14	10	14	9	12
Ik leen geld van broers of zussen	0	4	6	4	4
Anders	9	4	3	2	4

Verder valt op dat de scholieren die extra geld aan hun ouders vragen als ze geld tekortkomen, dezelfde scholieren zijn waarvan de ouders vaker alles betalen, zoals de kosten van de mobiele telefoon (79 procent). Van de scholieren die geen extra geld aan hun ouders vragen als ze geld tekortkomen, betaalt maar 62 procent van de ouders deze kosten.

7.2 Lenen

56 procent van de scholieren geeft aan nooit geld te lenen. Dit verschilt niet veel van het percentage dat in 2012-2013 aangaf te lenen. Toen leende 58 procent van de scholieren nooit, tegen 56 procent nu.

Tabel 51: Geld tekort, vergelijking tussen 2012-2013 en 2016

	2012-2013	2016
Vaak	2	2
Soms	40	43
Nooit	58	56

Scholieren lenen het meest van vrienden, klasgenoten en hun ouders. In 2012-2013 bestond de top 3 ook uit vrienden, ouders en klasgenoten. Ook lenen zij per keer hetzelfde bedrag als twee jaar geleden, de helft van scholieren minder dan 2 euro, de andere helft meer dan 2 euro per keer.

De belangrijkste financiers van de scholieren zijn:

1. Vrienden 76 procent
2. Klasgenoten 47 procent
3. Ouders 40 procent
4. Broers / zussen 16 procent
5. Andere familieleden 1 procent

Banken, financiële instellingen, winkels en DUO worden door minder dan 2 procent van de scholieren genoemd als financier.

7.3 Lenen, geld tekort en sparen

Van de scholieren die vaak geld tekortkomen, leent 62 procent, tegen 35 procent van de scholieren die nooit geld tekortkomen. Geld tekortkomen lijkt een voorbode van lenen.

Tabel 52: Percentage scholieren dat weleens geld leent, naar mate waarin scholieren geld tekortkomen (n=3.258)

Kom je weleens geld tekort?				
Hoe vaak leen je geld van anderen?	Vaak %	Soms %	Nooit %	Totaal %
Vaak	11	1	1	2
Soms	52	56	34	43
Nooit	38	43	65	56

Van de scholieren die (vaak of soms) lenen, spaart 8 procent niet. 15 procent geeft aan wel te sparen, maar het geld snel weer nodig te hebben. Dit tegen 9 procent van de scholieren die nooit lenen.

Tabel 53: Percentage scholieren dat weleens geld leent, naar spaargedrag (n=3.258)

Sparen	Leen je weleens geld van anderen?			
	Vaak %	Soms %	Nooit %	Totaal %
Nee, ik spaar zelf niet	21	8	6	7
Ja, ik spaar (automatisch) een vast bedrag	12	23	25	24
Ja, ik spaar wat ik overhoud	30	32	34	33
Ja, ik spaar een vast bedrag en wat ik overhoud	16	22	26	24
Ik spaar, maar heb het geld vaak snel weer nodig	21	15	9	12

7.4 Leendoelen

Net als in 2012-2013 lenen scholieren in de eerste plaats voor eten en drinken.

Tabel 54: Leendoelen, naar geslacht (n=1.450)

	Jongens %	Meisjes %	Totaal %
Snoep, snacks en drinken (bv. voor in de pauze)	85	83	84
Uitgaan, café, discotheek, bioscoop	15	16	16
Recreatie, dagje uit (bv. zwembad, dierentuin)	8	9	8
(Spel)computer, games	11	-	6
Kleding of schoenen	4	9	6
Cadeaus	-	8	6
Abonnement (bv. op tijdschrift)	1	0	1
Anders	6	9	7

7.5 Leenbedrag per keer

Van de scholieren die lenen, weet 81 procent hoeveel hij/zij per keer leent.

Van zowel de jongens als de meisjes leent de ene helft per keer minder dan 2 euro en de andere helft meer dan 2 euro. Bovendien leent 90 procent minder dan 10 euro per keer; 10 procent leent meer dan 10 euro per keer.

Van de scholieren die lenen, leent 0,6 procent (6 scholieren) meer dan 500 euro per keer. Dit trekt het gemiddelde leenbedrag sterk omhoog. De gemiddelde lening van alle

scholieren bedraagt 8 euro per keer. Jongens lenen gemiddeld 12 euro per keer en meisjes 5 euro.

Het totale uitstaande bedrag aan leningen is ongeveer gelijk in vergelijking 2012-2013. Toen had de helft meer dan 6 euro geleend en de helft minder dan 6 euro. Nu is dat 5 euro.

7.6 Leenbedrag totaal

Van de scholieren die weleens geld lenen, heeft 86 procent op dit moment een leenbedrag bij iemand open staan. Van de scholieren met een openstaande lening weet 15 procent niet hoeveel geld ze op dit moment in totaal hebben geleend.

Van de scholieren die op dit moment een lening hebben, heeft de helft minder dan 5 euro schuld en de helft meer. Eén op de tien scholieren is op dit moment meer dan 50 euro schuldig. Het gemiddelde bedrag dat de scholieren, die op dit moment een lening bij iemand open hebben staan, geleend hebben is 26 euro.

7.7 Hoe scholieren tegen lenen aankijken

Van de scholieren vindt 36 procent dat lenen voor een dure aankoop moet kunnen. 46 procent van de scholieren geeft echter wel aan dat ze zich zouden schamen als ze schulden zouden hebben.

Tabel 55: Hoe scholieren tegen lenen aankijken (n=3.258)

	(Helemaal) oneens %	Niet eens, niet oneens %	(Helemaal) eens %
Als je moet lenen, kun je niet goed met geld omgaan	56	28	15
Ik zou het niet aan andere mensen vertellen als ik geld geleend had	61	25	14
Ik zou me ervoor schamen als ik schulden zou hebben	29	25	45
Lenen voor een dure aankoop moet kunnen	36	28	36
Lenen voor een vakantie moet kunnen	54	26	20

8 De invloed van de financiële situatie thuis

1 op de 5 scholieren heeft het thuis moeilijk op financieel gebied. Scholieren merken vooral dat hun ouders zich zorgen maken over geld omdat er veel over geld wordt gepraat, doordat er geen geld meer is voor leuke dingen en omdat er door de ouders ruzie wordt gemaakt over geld.

Scholieren die het thuis moeilijk hebben, hebben minder inkomen en sparen net iets minder vaak. Ze lenen niet vaker dan scholieren die het niet moeilijk hebben, maar ze hebben wel andere leendoelen. Ze lenen vaker voor noodzakelijke dingen, zoals schoolspullen, cadeaus en kleding en schoenen. Daarnaast lijken ze onzekerder op het gebied van financiën: ze vinden dat ze minder goed om kunnen gaan met geld en vinden geldzaken lastiger.

8.1 Thuis geld tekort

Van de scholieren geeft 48 procent aan dat zij klasgenoten hebben die thuis weinig geld hebben. 8 procent van de scholieren geeft aan dat er bij hen thuis weinig geld is, bij 12 procent zeggen de ouders/verzorgers vaak dat ze geld tekortkomen en 10 procent geeft aan dat ze thuis niet genoeg geld hebben.

Tabel 56: Stellingen over geld thuis (n=3.257)

	Oneens %	Niet eens, niet oneens %	Eens %
Ik heb klasgenoten die thuis weinig geld hebben	19	33	48
Bij mij thuis hebben we weinig geld	73	19	8
Mijn ouders/verzorgers zeggen vaak dat ze geld tekortkomen	70	17	12
Bij mij thuis hebben we genoeg geld	10	21	69

Hoe ouder de scholieren zijn, hoe vaker ze het met de stelling eens zijn 'ik heb klasgenoten die thuis weinig geld hebben'. Dit geldt niet voor de andere stellingen. Dus naarmate scholieren ouder worden valt hen meer op dat niet iedereen in de klas het breed heeft, maar dit geldt niet voor hun eigen situatie.

Aan de scholieren werd gevraagd om aan te geven hoeveel geld er bij hen thuis is, van (0) minder geld dan bij anderen tot (100) meer geld dan bij anderen. Gemiddeld gaven de scholieren een score van 59, dat wil zeggen dat degenen die de vragenlijst hebben ingevuld ervaren dat er bij hen thuis gemiddeld iets meer geld is dan bij anderen.

8.2 Geldzorgen bij de ouders

9 procent van de scholieren merkt regelmatig of vaak dat hun ouders zich zorgen maken over geld, terwijl 40 procent aangeeft dit soms te merken. 39 procent zeggen nooit en 8 procent geeft aan dit niet te weten.

Tabel 57: Hoe vaak scholieren merken dat ouders/verzorgers zich zorgen maken over geld, naar leeftijd (meerdere antwoorden mogelijk) (n=3.257)

	12 jaar %	13-14 jaar %	15-16 jaar %	17-18 jaar %	Totaal %
Nooit	49	43	40	39	42
Soms	35	38	44	43	40
Regelmatig	3	7	7	9	6
Vaak	2	3	4	4	3
Weet ik niet	11	10	7	6	8

Scholieren die aangeven dat er bij hun thuis weinig geld is merken vaker dat hun ouders zich zorgen maken over geld (49 procent) dan scholieren die dit niet aangeven (3 procent).

Scholieren merken vooral dat hun ouders zich zorgen maken over geld omdat er veel over geld wordt gepraat (26 procent), doordat er geen geld meer is voor leuke dingen (18 procent) en omdat er door de ouders ruzie wordt gemaakt over geld (15 procent).

Tabel 58: Percentage scholieren dat merkt dat hun ouders zich zorgen maken over geld (n=1.616)

	%
Weet ik niet	29
Er wordt heel veel over geld gepraat	26
We kunnen geen leuke dingen doen	18
Ze maken er ruzie over	15
Ik zie aan mijn ouders dat ze ongelukkig zijn	9
Ik krijg dan geen zak- of kleedgeld meer	5
Ze proberen geld te lenen bij vrienden/familie	4
Ze kunnen soms geen geld opnemen omdat de pinpas is geblokkeerd	3
Er komen mensen aan de deur die geld vragen	1
Anders	26

8.3 Moeilijk thuis

21 procent van de scholieren heeft het thuis moeilijk op financieel gebied. Zij geven aan dat:

- er bij hun thuis weinig geld is of
- hun ouders/verzorgers vaak zeggen dat ze geld tekortkomen of
- er bij hun thuis niet genoeg geld is of
- ze merken dat hun ouders/verzorgers zich regelmatig of vaak zorgen maken over geld.

Inkomen

Scholieren die het moeilijk hebben thuis, krijgen iets minder vaak zakgeld: 83 tegen 89 procent. Daarnaast hebben ze minder vaak een bijbaantje: 41 tegen 48 procent.

Het gemiddeld inkomen per maand van de scholieren die het moeilijk hebben thuis, is ook lager dan van de scholieren die het niet moeilijk hebben thuis: 99 tegen 115 euro per maand (mediaan: respectievelijk 50 en 70 euro).

Sparen

Scholieren die het thuis moeilijk hebben sparen net iets minder vaak: 9 tegen 6 procent spaart niet. Het percentage scholieren dat (automatisch) een vast bedrag per maand spaart is gelijk.

Scholieren die het thuis moeilijk hebben minder en andere spaardoelen. Ze sparen minder vaak voor later (53 tegen 58 procent) en minder vaak om geld achter de hand te hebben (39 tegen 44 procent).

Geld tekort en lenen

Scholieren die het thuis moeilijk hebben komen vaker geld tekort: 54 tegen 40 procent. Er zit geen verschil in de dingen die scholieren doen om het geld tekort op te lossen. Daarnaast lenen ze niet vaker geld dan scholieren die het niet moeilijk hebben thuis.

Als ze geld lenen, dan lenen ze wel voor andere doelen. Scholieren die het thuis moeilijk hebben lenen vaker voor:

- Kleding en schoenen: 10 tegen 5 procent.
- Recreatie of dagje uit: 12 tegen 8 procent.
- Verbruikskosten van de mobiele telefoon: 4 tegen 1 procent.
- Cadeaus: 10 tegen 5 procent.
- Sport, hobby of muzikles: 3 tegen 1 procent.
- Abonnement (bv. op tijdschrift): 3 tegen > 1 procent.
- Schoolspullen en schoolboeken: 7 tegen 1 procent.

Ze lenen minder vaak voor:

- Snoep, snacks en drinken: 78 tegen 85 procent.
- (Spel)computer of games: 12 tegen 4 procent.

Omgaan met geld

Scholieren die het thuis moeilijk hebben, vinden dat ze minder goed met geld om kunnen gaan dan scholieren die het thuis niet moeilijk hebben (zie tabel 59): 50 tegen 65 procent.

Tabel 59: Goed met geld omgaan, naar financieel moeilijk thuis (n=3.257)

	Niet moeilijk thuis	Moeilijk thuis	Totaal
	%	%	%
Ja	65	50	62
Soms wel, soms niet	33	45	35
Nee	2	5	3

Lastige geldzaken

Scholieren die het financieel moeilijk thuis hebben, geven vaker aan geldzaken lastig te vinden: 71 tegen 56 procent van de scholieren die het niet moeilijk hebben thuis. Ze vinden het moeilijk om:

- Uit te komen met hun geld: 13 tegen 8 procent.
- Te voorkomen dat ze teveel kopen omdat het goedkoper is (in de aanbieding): 28 tegen 23 procent.
- Zichzelf niet door reclames te laten verleiden: 15 tegen 10 procent.
- Zichzelf niet door vrienden of anderen te laten beïnvloeden: 18 tegen 10 procent.
- Hun eigen geld uit te geven: 16 tegen 12 procent.

Rol van de ouders

Scholieren die het financieel moeilijk thuis hebben, lijken minder ondersteuning op het gebied van geldzaken te krijgen vanuit huis. Scholieren die het moeilijk hebben thuis, geven bijvoorbeeld vaker aan dat hun ouders hen niet hebben uitgelegd hoe ze op een veilige manier kunnen internetbankieren. De ouders hebben ook minder vaak geholpen met online bankieren toen ze daarmee begonnen.

Tabel 60: De rol van ouders bij het omgaan met geld, naar financieel moeilijk thuis (n=3.258)

	Niet moeilijk thuis %	Moeilijk thuis %	Totaal %
Mijn ouders hebben mij uitgelegd hoe ik op een veilige manier online bankier	68	56	66
Mijn ouders hebben mij geholpen met online bankieren toen ik daarmee begon	84	74	82
Mijn ouders vinden het belangrijk om mij te leren met geld om te gaan	83	73	81
Mijn ouders praten met mij over het plannen en uitrekenen van uitgaven	39	35	38
Mijn ouders helpen mij om te sparen	51	44	50
Mijn ouders helpen mij mijn geld bewust uit te geven	56	43	53

8.4 Dingen moeten laten vanwege geldgebrek

Van de scholieren geeft 51 procent aan dat de ouders nooit zeggen dat ze dingen moeten laten omdat er geen geld voor is. 38 procent geeft aan dat dit soms gebeurt, 5 procent zegt dat dit regelmatig gebeurt en 2 procent geeft aan dat dit vaak gebeurt.

Bij 77 procent van de scholieren is er thuis meestal geld om op vakantie te gaan. Bij 6 procent is hier nooit of bijna nooit geld voor, terwijl hier bij 16 procent soms geld voor is. Bij 84 procent is er meestal geld voor nieuwe kleren, bij 14 procent is hier soms geld voor en bij 2 procent is hier bijna nooit geld voor.

Tabel 61: Zaken waar thuis niet altijd geld voor is (n=3.256)

	Hier is meestal geld voor %	Hier is soms geld voor %	Hier is (bijna) nooit geld voor %	Weet ik niet %
Op vakantie gaan	77	16	6	1
Naar het pretpark/dierentuin gaan	71	20	5	3
Naar het zwembad gaan	84	10	3	3
Nieuwe kleren kopen	84	14	2	1
Naar de bioscoop gaan	78	15	4	4
Een mobiele telefoon kopen	56	28	12	4
Mee gaan met een schoolreisje	94	4	1	1
Spullen voor school kopen	96	3	1	1
Drie maaltijden per dag eten	98	1	1	0
Sporten	90	4	2	4

Hoe meer geldzorgen de ouders hebben, hoe vaker het voorkomt dat er ergens geen geld voor is.

Bij 87 procent van de scholieren komt het nooit voor dat ze niet naar een feestje of uitje kunnen gaan omdat er geen geld voor is. Bij 9 procent komt dit soms voor en bij 2 procent regelmatig of vaak. Als dit voorkomt geven scholieren vaak aan 'dat er geen geld is', 'ze geen zin hebben', of 'iets anders hebben gepland'.

8.5 Voorspelling van de financiële toekomst

We hebben scholieren gevraagd of ze verwachten dat ze op hun 35ste minder, evenveel of meer gaan verdienen dan hun klasgenoten. De scholieren zijn vrij optimistisch: 56 procent geeft aan dat ze denken meer te gaan verdienen dan hun klasgenoten en 39 procent denkt evenveel. Slechts 5 procent denkt minder te gaan verdienen.

Daarnaast hebben we scholieren gevraagd of zij verwachten dat zij later veel geld zullen hebben. 3 procent verwacht later niet veel geld te hebben, terwijl 77 procent verwacht later veel geld te hebben. 20 procent is neutraal over deze stelling.

Scholieren die het financieel moeilijk hebben thuis, zijn minder optimistisch over de toekomst: 49 procent verwachten dat ze op hun 35ste meer gaan verdienen dan hun klasgenoten. Dit tegen 58 procent van de scholieren die het niet moeilijk hebben thuis. Ook verwachten ze later minder vaak veel geld te hebben: 65 tegen 80 procent.

Bijlage 1: Methode van onderzoek

Vragenlijst:	Online vragenlijst (via mwm2). Oproep om deel te nemen is geplaatst op scholieren.com, nibud.nl en kindershulp.nl.
Veldwerkperiode:	Maart 2016 tot mei 2016
Doelgroep:	Scholieren op het vmbo, havo en vwo in de leeftijd van 12 tot en met 18 jaar.
Netto steekproef:	n=3.479 De netto steekproef is gewogen naar provincie, geslacht en leeftijd van kinderen in het reguliere voortgezet onderwijs.
Rapportage:	Deze rapportage geeft de belangrijkste resultaten weer. Het Nibud kan in opdracht extra analyses uitvoeren op het databestand.

Dit onderzoek is gedaan met medewerking van ING en Nationaal Fonds Kinderhulp.

Kenmerken van Nederlandse scholieren

In tabel 62 staat de verdeling van Nederlandse scholieren naar leeftijd, geslacht en provincie. Op deze kenmerken is gewogen.

Tabel 62: Kenmerken van scholieren in Nederland

		Aantal	%
Leeftijd	12 jaar	130.749	14
	13 jaar	187.966	20
	14 jaar	194.038	20
	15 jaar	188.674	20
	16 jaar	147.202	15
	17 jaar	78.347	8
	18 jaar	28.888	3
	Geslacht	Jongens	479.155
Meisjes		476.707	50
Provincie	Groningen	30.051	3
	Friesland	38.742	4
	Drenthe	29.790	3
	Overijssel	69.303	7
	Gelderland	122.509	13
	Utrecht	76.421	8
	Noord-Holland	153.265	16
	Zuid-Holland	197.910	21
	Zeeland	21.336	2
	Noord-Brabant	141.505	15
	Limburg	55.781	6
Flevoland	26.624	3	
Totaal		955.864	100

Toelichting bij de gegevens in dit rapport

Veel bedragen worden weergegeven inclusief of exclusief nullen. Als er exclusief 0 staat betekent dit dat alleen de groep scholieren is beschreven die bepaald gedrag vertoont of een bepaalde activiteit uitvoert (bijv. geld uitgeeft aan een post). Staat er inclusief 0 dan gaat het om alle scholieren.

Bij vergelijkingen tussen schooltypen (vmbo, havo, vwo) zijn de analyses alleen gedaan voor scholieren van 15 en 16 jaar. Daarmee wordt voorkomen dat er indirect een leeftijdseffect wordt meegenomen in de vergelijking. Voor de leeftijden van 15 en 16 jaar is gekozen, omdat jongere scholieren vaak in combinatieklassen zitten. Op het vmbo zijn scholieren, als ze alles op tijd afmaken, rond hun 16de klaar.

Het resultaat in de tabellen wordt op de volgende wijze weergegeven:

Er zijn minimaal 50 waarnemingen per categorie. Als dit niet zo is, dan staat er in plaats van de waarde een '-' teken.

Verdeling scholieren in het onderzoek

Hieronder staat de verdeling van scholieren in het *Nibud Scholierenonderzoek* naar leeftijd en geslacht.

Tabel 63: Kenmerken van de scholieren in het Nibud Scholierenonderzoek (n=3.260)

		Aantal	%
Leeftijd	12 jaar	441	14
	13 jaar	641	20
	14 jaar	661	20
	15 jaar	642	20
	16 jaar	502	15
	17 jaar	268	8
	18 jaar	91	3
	Geslacht	Jongens	1.635
Meisjes		1.625	50
Schooltype	Praktijkonderwijs	10	0
	Vmbo	453	14
	Vmbo/havo	174	5
	Havo	803	25
	Havo/vwo	300	9
	Vwo	1520	47
Klas	1 ^{ste}	602	19
	2 ^{de}	733	23
	3 ^{de}	616	19
	4 ^{de}	751	23
	5 ^{de}	408	13
	6 ^{de}	151	5
Totaal		3.260	100